

Національний інститут стратегічних досліджень

Серія «Економіка». Випуск 23

**ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ В УКРАЇНІ:
УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ
У КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ**

Аналітична доповідь

Київ – 2014

УДК 338.95

I-60

Серію засновано
у 2013 році

*За повного або часткового відтворення матеріалів даної публікації
посилання на видання обов'язкове*

Автори:

Павлюк А.П., к.е.н., с.н.с. (керівник авторського колективу; вступ;
р. 1, 2, 3; додатки 2, 3)

Єгорова О.О. (р. 1,3; п. 2.3, додаток 3)

Маркевич К.Л. (п. 1.1., 2.1, 2.2.; додаток 1)

Барвіцький С.Ю. (п. 2. 3.; додаток 3)

Індустріальні парки в Україні: удосконалення політи-
I-60 ки стимулювання у контексті світового досвіду / А.П. Павлюк,
О.О. Єгорова, К.Л. Маркевич [та ін.]. – К. : НІСД, 2014. – 64 с.

ISBN 978-966-554-262-9

ISBN 978-966-554-262-9

© Національний інститут
стратегічних досліджень, 2014

ВСТУП

Негативні тенденції у розвитку української економіки впродовж останніх років та невтішні прогнози щодо їхнього продовження вимагають пошуку синергетичних механізмів стимулювання економіки, здатних активізувати економічну й інвестиційну діяльність і одночасно забезпечити структурно-технологічну модернізацію виробничого комплексу. До таких механізмів належить створення індустріальних парків. Інвестування на території індустріальних парків є сприятливою для інвестора формою ведення бізнесу й одночасно ефективним механізмом державної промислової й інвестиційної політики та політики регіонального розвитку.

Сприяння створенню індустріальних парків віднесено до пріоритетних напрямів удосконалення інвестиційно-інноваційної інфраструктури в рамках реалізації державної промислової та інвестиційної політики. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року розглядає створення індустріальних парків як механізм запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів. Стратегією передбачено надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що створюють індустріальні парки як «точки зростання» та розв'язують проблеми зайнятості населення, активізації економічної ініціативи, розвитку підприємництва на місцевому рівні.

Процес формування мережі індустріальних парків в Україні розпочався недавно. Лише в 2012 році із прийняттям закону «Про індустріальні парки» почало формуватись законодавче підґрунтя для їхнього розвитку, низка важливих питань практичного розвитку індустріальних парків залишається неврегульованою.

Водночас у світі накопичено більш ніж столітній досвід створення індустріальних парків, функціонування яких сьогодні є однією з важливих умов ефективного розвитку економіки багатьох країн. Вивчення цього досвіду допоможе нам у формуванні ефективної державної політики стимулювання розвитку індустріальних парків в Україні.

Доповідь присвячена розгляду концептуальних та інституційно-правових засад, а також практичних питань розвитку індустріальних парків в Україні та формуванню пріоритетних напрямів і заходів щодо сприяння розвитку індустріальних парків у контексті світового досвіду.

I. ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОМИСЛОВО-ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Стан української економіки позначений існуванням серйозної загрози руйнування її виробничого потенціалу. З 2013 року наростають темпи спаду промислового виробництва: у 2013 р. його обсяг скоротився на 4,3 % у 2014 р. – на 10,1 %. Починаючи з другого півріччя 2014 р. промислове виробництво скорочується високими темпами через зупинку роботи і руйнування багатьох підприємств у Донецькій і Луганській областях.

Інвестиційна діяльність в Україні у 2014 р. відбувалась в умовах економічного спаду, фінансової нестабільності, складної ситуації на валютному ринку, значного бюджетного дефіциту. Ці обставини змусили уряд країни вжити низку заходів щодо стабілізації фінансової ситуації та вирішення низки гострих суспільно-політичних проблем, що включала жорстку економію бюджетних коштів, перегляд податкових пільг для суб'єктів господарювання, скорочення капітального інвестування за рахунок державних коштів, перегляд умов надання державних гарантій для отримання кредитів економічними суб'єктами. Такі заходи обмежували можливості формування інвестиційних ресурсів підприємств, обумовили скорочення інвестиційних програм державних компаній, а відтак чинили негативний вплив на динаміку інвестиційних процесів.

Традиційні ризики інвестиційної діяльності в Україні, пов'язані з інституційними чинниками та низькою ефективністю державної політики, з 2014 р. посилюються внаслідок різкого зростання політичної та економічної нестабільності та тривалих бойових дій на території Донецької й Луганської областей. Основними факторами зниження економічної активності були: зруйновані в попередні місяці інфраструктура та виробничі об'єкти на сході України; проблеми із залізничним перевезенням на Донбасі (відсутність або затримка постачання сировини з підприємств із зони АТО); скорочення замовлень і обігових коштів у підприємств; продовження негативного впливу торговельних обмежень Російської Федерації; подальше погіршення купівельної спроможності населення¹. Сукупна дія зазначених чинників змушувала компанії відмовлятися або відкладати на майбутні періоди реалізацію інвестиційних проектів. Як наслідок, обсяг капітальних інвестицій у 2014 р. скоротився на 24,1 % порівняно з попереднім роком.

¹Макроекономічний та монетарний огляд. Квітень 2015 р. / Національний банк України. – с. 11 <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=16817940>

Різке скорочення обсягів капітального інвестування загалом і, зокрема, в реальному секторі економіки є несумісним з реалізацією політики модернізації та структурної перебудови економіки. Відсутність дієвих стимулів для інноваційної діяльності спричиняє низьку сприйнятливність підприємств до інновацій, що загрожує нарощуванням технологічного та інноваційного відставання України від розвинутих країн, гальмуванням структурних перетворень в економіці, подальшою втратою її конкурентоспроможності.

Законом України «Про основи національної безпеки України» критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн, низьку конкурентоспроможність продукції, зниження інвестиційної та інноваційної активності, неефективність державної інноваційної політики віднесено до основних загроз національній безпеці України в економічній сфері².

Таким чином, в умовах погіршення економічної динаміки національної економіки та загострення конкуренції на світових ринках інвестиційних ресурсів Україні потрібна системна робота з формування сприятливого інвестиційного клімату для діяльності як вітчизняних, так і іноземних інвесторів та запровадження дієвих механізмів стимулювання інвестиційної діяльності.

Високу ефективність у багатьох країнах світу своєю багаторічною діяльністю довели організаційно-економічні механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, які водночас чинять системний багатоцільовий вплив на економіку, сприяючи створенню потужної сучасної промисловості, покращенню структурних пропорцій і водночас виступають потужними рушіями місцевого та регіонального розвитку, подолання депресивності окремих територій. До таких механізмів належить створення спеціальних економічних зон, індустріальних і технологічних парків тощо.

Попередній досвід застосування в Україні спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку виявився не дуже вдалим. Технологічні парки також не стали осередками інноваційного розвитку. Основними причинами низької ефективності наявного досвіду функціонування територій з особливим режимом економічної та інвестиційної діяльності стала непослідовність державної політики в цій сфері, відсутність чіткої концепції створення цих територій у контексті загальнонаціональних програм розвитку, несприятливий інвестиційний клімат.

²Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV, редакція від 01.01.2015 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

Зараз в Україні розпочався процес створення індустріальних парків. Світовий досвід свідчить, що їх створення за умови правильної організації їхньої діяльності може бути важливим чинником розвитку національної економіки, залучення внутрішніх і іноземних інвестицій, розширення експорту товарів і послуг, збільшення валютних надходжень, отримання нових виробничих і управлінських технологій, стимулювання наукових розробок і інноваційної діяльності, що в сукупності є необхідними передумовами стійкого зростання економіки і підвищення конкурентоспроможності країни.

Створення індустріальних парків може стати ефективним механізмом вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, а також відбудови східного регіону, де тривале збройне протистояння призвело до значного фізичного руйнування промислових підприємств та інфраструктури.

1.1. Концептуальні засади створення і функціонування індустріальних парків

Термін «індустріальний парк» є найбільш вживаним і розповсюдженим для означення інструментів реалізації інноваційних підходів в організації промислового виробництва³. В узагальненому вигляді індустріальний парк – це «велика ділянка землі з необхідною інфраструктурою, надана для ведення господарської діяльності близькими за спеціалізацією компаніями»⁴. Ідея створення індустріальних парків базується на кількох засадах:

- концентрація спеціалізованої інфраструктури на локальній території для зниження для бізнесу витрат на довиробничу підготовку інфраструктури. Така інфраструктура включає дороги, залізничні під'їзні шляхи, порти, високовольтні лінії електропередачі, лінії зв'язку, водозабезпечення, газозабезпечення;
- виведення промислового виробництва на околиці або межі міста для зменшення негативних екологічних наслідків, забезпечення локалізованого екологічного контролю, специфічного для потреб промислової зони;
- можливість надання суб'єктам підприємницької діяльності комплексу інформаційних, консультативних, логістичних послуг, створення сприятливих умов для налагодження різноманітних виробничих і економічних зв'язків між підприємствами;

³В зарубіжній економічній літературі як синоніми до терміну індустріальний парк використовуються терміни «промисловий район» (*industrial estate*), «промислова зона» (*trading estate*), «виробнича зона» (*factory estate*), «дієвий район» (*employment area*), «промисловий округ», «виробничий кластер».

⁴Raymond P. Co' te', E. Cohen-Rosenthal. Designing eco-industrial parks: a synthesis of some experiences // Journal of Cleaner Production. – №6 (1998). – P. 181–188.

• можливість отримання різних форм державної та муніципальної підтримки, пільг як для керуючих компаній, так і для СПД.

Як свідчить досвід багатьох країн світу, **інвестування на території індустріальних парків є сприятливою для інвестора формою ведення бізнесу й одночасно ефективним механізмом державної промислової й інвестиційної політики та політики регіонального розвитку.** Діяльність індустріальних парків чинить системний позитивний вплив на соціально-економічний розвиток країни в цілому й окремих територій і підвищення конкурентоспроможності економіки через:

- активізацію інвестиційної діяльності в реальному секторі економіки, що сприяє технологічній модернізації промислового виробництва, реалізації стратегій імпортозаміщення, збільшенню експортного потенціалу;
- підвищення інвестиційної привабливості, рівня гарантій, захисту прав інвесторів, що сприяє залученню іноземних інвестицій у виробничий сектор;
- сприяння розвитку малого і середнього бізнесу завдяки полегшенню низки адміністративних процедур;
- сприяння соціальному розвитку шляхом створення нових високотехнологічних високооплачуваних робочих місць;
- розвиток сучасної виробничої та ринкової інфраструктури;
- усунення екологічних наслідків промислового виробництва;
- сприяння територіальному розвитку, зміцнення економічного потенціалу територіальних громад на основі ефективної комунікації бізнесу з місцевими органами влади.

Досвід багатьох країн доводить, що **розвиток індустріальних парків позитивно впливає на економічну і соціальну ситуацію, підтримує процес модернізації промисловості.** В індустріальних парках застосовуються сучасні технології та інновації у виробничих процесах, виробляють високоякісні товари, поліпшується дослідницький потенціал країни. Діяльність індустріальних парків створює сприятливі умови для розвитку малого і середнього бізнесу, співпраці з іноземними економічними суб'єктами, і тому позитивно впливає на конкурентоздатність, продуктивність праці і підвищення рівня зайнятості населення, вирішення проблем працевлаштування тощо.

До загальних ознак функціонування індустріальних парків належать:

- **земельна ділянка**, оснащена/підготовлена для будівництва виробничої, складської, іншої нерухомості. Земля може перебувати у власності (державній, комунальній чи приватній) або довгостроковій оренді;
- **транспортна розв'язка**: розташовання поблизу портів, залізничних станцій, автомобільних шляхів. Оптимальна відстань між індустріальним парком та транспортними шляхами має становити 1-5 км;

- *інженерна інфраструктура*: керуюча компанія забезпечує учасників парку інженерними комунікаціями (водопостачання, теплопостачання, підключення до електро- і газомереж), може надавати транспортні, охоронні, консультативні та інші послуги, що знижує капітальні витрати орендаря;

- *розвинена загальна інфраструктура*: дороги, телекомунікації, зони відпочинку, поштові відділення, технічні бібліотеки тощо;

- *керуюча компанія*: володіє інфраструктурою, надає сервісні послуги учасникам індустріального парку; може бути державною, приватною або акціонерною компанією змішаного типу.

Залежно від інфраструктурної оснащеності виділяють два види майданчиків для створення індустріальних парків:

Greenfield – неосвоєна територія з підведеними комунікаціями, потенційними адміністративними узгодженнями і можливістю будівництва промислово орієнтованих об'єктів;

Brownfield – територія зі створеними виробничими об'єктами, як правило, забезпечена будівлями, спорудами та інфраструктурою, щодо яких проводиться реконструкція та/або капітальний ремонт відповідно до спеціалізації індустріального парку і потреб його резидентів.

Важливою передумовою ефективного розвитку індустріальних парків є наявність державної підтримки, передусім на початковому етапі, що реалізується шляхом організаційно-економічних заходів та фінансових стимулів, серед яких найчастіше застосовують:

- фінансову підтримку проектного планування;
- надання позик державними банками за пільговими ставками;
- зниження низки податків або встановлення «податкових канікул»;
- підтримку належного стану або будівництво необхідної інфраструктури (дороги, залізничні колії, комунальні мережі тощо).

1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності індустріальних парків в Україні

До основних нормативно-правових актів, які регулюють процес створення та функціонування індустріальних парків в Україні, належать:

- Закон України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012 р. №5018-VI;

- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків в Україні» від 01.08.2006 р. № 447;

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку прийняття рішення про включення індустріального (промис-

лового) парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків» від 16.01.2013 р. № 216;

- Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження форми Типового договору про створення та функціонування індустріального парку» від 15.04.2013 р. № 386;

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти) від 8.12.2010 р. № 1256 (редакція від 20.03.2014 р.);

- Митний кодекс України (ст. 287) від 13.03.2012 р. № 4495-VI (редакція від 26.04.2014);

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок затвердження переліків устаткування, обладнання та комплектувальних виробів, матеріалів, що не виробляються в Україні, які не є підакцизними товарами, ввозяться на митну територію України ініціаторами створення індустріальних (промислових) парків – суб'єктами господарювання, керуючими компаніями таких парків для їх облаштування та учасниками індустріальних (промислових) парків для провадження господарської діяльності у межах зазначених парків і які звільняються від оподаткування митом» від 19.06.2013 р. № 558.

Відповідно до закону індустріальний парк – це визначена ініціатором створення відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку⁵. Відповідно до нормативно-правової бази загальними засадами створення і функціонування індустріальних парків в Україні є:

- функціонування впродовж індивідуально визначеного періоду, але не менше 30 років на основі затвердженої концепції;

- земельна ділянка для функціонування парку повинна мати площу 15-700 га, належати до земель промисловості, бути придатною для промислового використання з урахуванням умов та обмежень, встановлених відповідною містобудівною документацією;

- ініціаторами створення індустріальних парків на землях державної і комунальної власності можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування та орендарі, на землях приватної власності – власники та орендарі земельних ділянок;

⁵ Про індустріальні парки : закон України від 21.06.2012 р. № 5018-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.

- спрощення процедур доступу та гарантування прав на земельні ділянки на території індустріальних парків. Очікується, що одержання інвестором земельної ділянки з необхідним інженерно-технічним оснащенням дозволить скоротити час від початку інвестування до випуску продукції («час до ринку») до 6-9 місяців;

- джерелами фінансування облаштування індустріальних парків можуть бути кошти державного та місцевих бюджетів, кошти приватних інвесторів, у тому числі залучені за моделлю державно-приватного партнерства, залучені кошти, включаючи кредити банків та інших фінансово-кредитних установ, кошти з інших джерел, не заборонених законодавством;

- керуюча компанія індустріального парку зобов'язана самостійно або за дорученням учасників одержувати дозволи та погодження в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у тому числі для здійснення будівництва об'єктів виробничого призначення та представляти інтереси учасників у відносинах з дозвільними органами, службами, підприємствами, установами та організаціями;

- умови здійснення господарської діяльності суб'єктом господарювання в межах індустріального парку визначаються договором, який відкладає з керуючою компанією.

Державна підтримка на облаштування індустріального парку та його учасникам надається тільки за умови внесення до Реєстру індустріальних парків за визначеною процедурою. Істотними умовами для внесення індустріального парку до Реєстру є відсутність у його межах цілісного майнового комплексу, який дозволяє здійснювати виробництво продукції, залучення недержавних джерел фінансування в обсязі не менше 75 % кошторисної вартості проекту облаштування індустріального парку, створення нових робочих місць, впровадження сучасних технологій, забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Передбачені наступні види державної підтримки для індустріальних парків:

- звільнення керуючих компаній, ініціаторів створення – суб'єктів господарювання та учасників індустріального парку від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту у разі будівництва об'єктів у межах індустріального парку;

- надання керуючим компаніям та ініціаторам створення – суб'єктам господарювання безвідсоткових кредитів (позик), цільового фінансування на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків;

- звільнення керуючих компаній, ініціаторів створення – суб'єктів господарювання та учасників індустріального парку від сплати ввізного мита при ввезенні устаткування, обладнання та комплектуючих

до них, що не виробляються в Україні та не є підкацизними товарами та ввозяться для облаштування індустріального парку та здійснення господарської діяльності.

При цьому для суб'єктів, що звільняються від сплати ввізного мита, передбачено вичерпний перелік можливих напрямів використання вивільнених коштів: облаштування індустріального парку, запровадження новітніх технологій, збільшення випуску продукції та зменшення витрат за видами господарської діяльності, здійснення науково-дослідної діяльності, повернення кредитів та оплати інших запозичень, а також сплата відсотків за такими кредитами та запозиченнями. Така норма надає керуючим компаніям та суб'єктам господарювання індустріальних парків додаткові фінансові ресурси для забезпечення їхньої організаційно-виробничої та науково-дослідної діяльності.

У 2012 р. було прийнято рішення про реалізацію національного проекту «Індустріальні парки України» – створення промислово-виробничої інфраструктури. Для індустріальних парків, що увійдуть до складу національного проекту, не визначені додаткові інструменти стимулювання. Проте очевидно, що вони матимуть кращий доступ до отримання державної фінансової підтримки в рамках фінансування національного проекту та потужну організаційну й інформаційну підтримку з боку центрального органу виконавчої влади, відповідального за цей напрям роботи.

До 2014 року відповідальним за реалізацію державної політики розвитку індустріальних парків було Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. У 2014 році в рамках проведення оптимізації системи центральних органів виконавчої влади⁶ прийнято рішення ліквідувати Державне агентство, поклавши його функції на Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Відтак до основних завдань останнього віднесено формування та реалізацію державної політики щодо створення і функціонування індустріальних парків, а також державної інвестиційної політики, в тому числі з управління національними проектами.

Таким чином, згідно діючого нормативно-правового поля передбачено існування індустріальних парків з різними статусом: не включені до Реєстру індустріальних парків, включені до Реєстру індустріальних парків та включені до національного проекту «Індустріальні парки України». Відтак кожен індустріальний парк матиме свою інвестиційну привабливість для резидентів залежно від його статусу, отриманої дер-

⁶ *Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади* : постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>.

жавної фінансової підтримки, рівня забезпечення інфраструктурою, кадрового потенціалу керуючої компанії, місця розташування (близькість до кордонів, ринків збуту продукції, транспортних магістралей) тощо. Очевидно, що найбільш привабливим для ініціаторів створення індустріальних парків є отримання статусу учасника національного проекту.

1.3. Стан і проблеми розвитку індустріальних парків в Україні

Процес формування мережі індустріальних парків, що розглядалися насамперед як інструмент територіального розвитку, започатковано з прийняттям у 2006 р. Концепції створення індустріальних (промислових) парків в Україні. Концепцією передбачалось прийняття спеціального закону та відповідних нормативно-правових актів у 2006-2007 рр., а з 2008 р. мала розпочатися реалізація пілотних проєктів в АР Крим, Київській, Львівській, Одеській та Харківській областях. Проте ці завдання не були реалізовані вчасно і в повному обсязі.

У практичній площині діяльність звелася лише до визначення пілотних проєктів у зазначених регіонах⁷. За відсутності законодавчого забезпечення організаційною формою створення індустріальних парків було обране комунальне підприємство, зокрема, створені комунальні підприємства «Щолкінський індустріальний парк», «Промисловий парк «Черляни» та «Індустріальний парк «Рогань». Лише останнє розпочало практичну діяльність, проте вона зводиться до надання інформаційно-консультативних, рекламних та інших послуг для підприємців.

Положення про створення індустріальних парків були включені до стратегій соціально-економічного розвитку більшості регіонів України. В окремих регіонах прийняті програмні документи щодо розвитку індустріальних парків, зокрема: Програма створення індустріальних парків на території Закарпатської області на 2008-2012 роки⁸, Програма створення індустріального парку «Рогань» в Харківській області⁹ Концепція

⁷ А саме: Бахчисарайський районний промисловий парк, Щолкінський ІІІ та промислово-логістичний парк «Новий Крим» в АР Крим; промислові парки «Земельний союз», «Великодимирський», «Парк Ріджин» у Київській області; промисловий парк «Черляни» у Львівській області; ІІІ «Рогань» та промислова зона «Паркова» у Харківській області.

⁸ *Про програму створення індустріальних парків на території Закарпатської області на 2008-2012 роки* : рішення Закарпатської обласної ради від 12.03.2008 р. № 487 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakarpat-rada.gov.ua/docs/rishennya/5/15_session/rish_487.rar.

⁹ *Про затвердження Програми створення індустріального парку «Рогань» в Харківській області* : рішення Харківської обласної ради від 06.09.2007 р. №385-V [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=1608&base=77

створення індустріальних (промислових) парків в Одеській області¹⁰. У 2011 р. був створений індустріальний парк «Свема» в Сумській області, прийнята Державна цільова програма його розвитку на 2012-2015 рр.¹¹ із передбаченим фінансуванням з Державного бюджету в обсязі 15 млн грн, проте фінансування цієї програми не здійснювалось.

Поштовхом до активізації роботи зі створення індустріальних парків стало прийняття у 2012-2013 рр. закону України «Про індустріальні парки» та відповідних нормативних документів, що створили необхідне законодавче поле для застосування цього економічного інструменту. З ініціативами про створення індустріальних парків вийшли всі регіони України, при цьому в більшості областей ініціюється створення кількох таких утворень. Державне Агентство з інвестицій та управління національними проектами України, що є уповноваженим органом із забезпечення реалізації державної політики щодо створення і функціонування індустріальних парків, сформувало базу даних земельних ділянок, придатних для створення індустріальних парків. Станом на листопад 2014 р. до Держінвестпроекту звернулось більше 30 ініціаторів створення індустріальних парків, з яких 18 подали заяви та відповідні документи для їх включення до Реєстру індустріальних парків. За результатами розгляду наданих документів у 2014 р. Міжвідомчою комісією при Міністерстві економічного розвитку та торгівлі прийнято рішення про включення 12 індустріальних парків до Реєстру індустріальних парків, а саме:

1. «Долина» (м. Долина Івано-Франківської області);
2. «Рясне-2» (м. Львів);
3. «Славута» (м. Славута Хмельницької області);
4. «Центральний» (м. Кременчук Полтавської області);
5. «Коростень» (м. Коростень Житомирської області);
6. «Соломонове» (с. Соломонове Закарпатської області),
7. «Свема» (м. Шостка Сумської області);
8. «Перший український індустріальний парк» (селище Велика Димерка Броварського району Київської області);
9. «*BIONIC Hill*» (м. Київ);
10. «*iPark*» (Комінтернівський район Одеської області);

¹⁰ Про Концепцію створення індустріальних (промислових) парків в Одеській області : рішення Одеської обласної ради від 28.10.2011 р. № 273-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://oblrada.odessa.gov.ua/images/stories/VI_Soziv/8_sessia/273-VI/Dodatok.zip

¹¹ Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку індустріального (промислового) парку «Свема» в м. Шостці Сумської області на 2012-2015 роки : розпорядження КМУ від 14.19.2011 р. № 865-р [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/865-2011-%D1%80>

Таблиця 1

Індустріальні парки України, внесені до Реєстру індустріальних парків (станом на грудень 2014 р.)

Назва / місце розташування / дата включення до реєстру	Документи щодо створення	Площа, га	Кількість нових робочих місць	Плановий обсяг інвестицій / державне фінансування	Види діяльності
«Долина» / м. Долина, Івано-Франківська обл., урочище «Аеродром» / 03.02.2014	Рішення Долинської міської ради «Про індустріальний парк «Долина» від 31.10.2013 № 1272-35/2013; Концепція індустріального парку «Долина» від 31.10.2013 № 1270-35/2013.	29,4	2000	400 млн грн	Приладобудування, електроніка, елементи автомобілебудування, легка промисловість, харчова промисловість, переробка деревини, логістика, складування.
«Славута» / м. Славута, Хмельницька обл. / 07.02.2014	Рішення Славутської міської ради «Про створення індустріального парку» від 31.05.2013 № 18-30/2013; «Про затвердження концепції індустріального (промислового) парку «Славута» від 01.03.2013 № 6-27/2013.	50	500	н/д	Металообробка; виробництво будівельної продукції; деревообробка промисловість; обробка тваринних, харчових продуктів і смакових речовин; текстильне виробництво.
«Львівський індустріальний парк «Рясне-2» / м. Львів, Львівська обл. / 07.02.2014	Ухвала Львівської міської ради «Про створення індустріального парку у м. Львові» № 2312 від 30.05.2013; «Про затвердження Концепція розвитку індустріального парку м. Львова» від 20.09.2012 № 1734.	23,9	від 500 до 2500	100 млн дол. США	Деревообробка, целюлозно-паперова промисловість, видавнича справа; виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування; виробництво гумових та пластмасових виробів.

<p>«Індустріальний парк «Коростень» / м. Коростень, Житомирська обл., земельна ділянка типу «Greenfield» / 01.04.2014</p>	<p>Концепція індустріального парку «Коростень» затверджена рішенням Коростенської міської ради від 28 серпня 2013 року № 1159.</p>	<p>42,2</p>	<p>350</p>	<p>160,8 млн дол. США</p>	<p>Легка промисловість, автотранспортне будівництво, (комплектувачі), електроніка, виробництво енергозберігаючого обладнання; харчова промисловість, логістичний центр; працює завод по виробництву меблевих плит МДФ.</p>
<p>«Соломоново» / с. Соломоново, Ужгородський район, Закарпатська обл., на території СЕЗ «Закарпаття» / 06.06.2014</p>	<p>н/д</p>	<p>66,2</p>	<p>5400</p>	<p>530,2 млн грн (інфраструктура – 33,1 млн; виробничі площі – 497,1 млн грн – керуюча компанія); 98 тис. дол. США (інженерні мережі – Держінвестпроект).</p>	<p>Машинобудування, виробництво автомобілів.</p>
<p>«СВЕМА» / м. Шостка, Сумська обл. / 06.06.2014</p>	<p>Рішення Шосткінської міської ради «Про концепцію індустріального парку «Свема» від 25.01.2013 № 11; Постанова КМУ від 30.11.2011 р. № 1265 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку індустріального (промислового) парку «Свема» в м. Шостці Сумської області на 2012-2015 роки».</p>	<p>92</p>	<p>2000</p>	<p>9 млн дол. США - для модернізації інфраструктури (під'їзні шляхи, водогін, каналізація, електричні мережі, реконструкція будівель тощо) (Держінвестпроект).</p>	<p>Хімічне виробництво, виробництво фармацевтичних виробів, будівельних матеріалів, деревообробка, виробництво із пластмаси.</p>

Продовження табл. 1

Назва / місце розташування / дата вступу до реєстру	Документи щодо створення	Площа, га	Кількість нових робочих місць	Плановий обсяг інвестицій / державне фінансування	Види діяльності
«Центральний» / м. Кременчук, Полтавська обл. / земельна ділянка типу «Greenfield» / 01.04.2014	Рішення Кременчуцької міської ради «Про створення Індустріального парку «Центральний» в м. Кременчук» від 26.06.2013; «Про затвердження Концепції індустріального парку «Центральний» в м. Кременчук» від 25.12.2012 р.	168,6	3555	422 млн дол. США	Машинобудування, логістика, ІТ-технології та електроніка, малий та середній бізнес, альтернативна енергетика та машинобудування.
«Перший український індустріальний парк» / с. Велика Димерка Броварського району, Київська обл./ 08.07.2014	н/д	105	2000	1,87 млрд грн	Харчове, фармацевтичне, деревообробне, меблеве, поліграфічне виробництво, автотомобілебудування, металообробка.
«iPark» / Комінтернівський район, Одеська обл. / 02.09.2014	н/д	500	1195	500 млн грн	Переробна, приладобудівна, нафто-хімічна промисловість, автотомобілебудування, робототехніка.

«BionicHill»/ Київ / 02.09.2014	Постанова КМУ «Деякі питання підготовки до реалізації національного проекту «Технополіс» - створення інфраструктури інноваційного розвитку та високих технологій» і його складових» від 31.10.2012 № 1014; Наказ Держінвестпроєкту щодо затвердження проєкту «Біонік Хілл», як складової НП «Технополіс» від 03.08.2012 №153	147	35000	4,45 млрд грн	Сфери високих технологій, енергоефективність, енергозбереження.
«Кривбас» / м.Кривий Ріг, Дніпропетровська обл. / 02.09.2014	Рішення Криворізької міської ради «Про затвердження Концепції індустріального парку «Кривбас» та створення його на території міста Кривого Рогу» від 30.12.2013 № 2345	34,07	2245	250 млн грн	Машинобудування, виготовлення будматеріалів, логістичний центр, легка промисловість та «hi-tes»
«Індустріальний парк «Тростянецький» / м. Тростянець, Сумська обл. / –	Рішення Тростянецької міської ради «Про затвердження концепції створення індустріального (промислового) парку «Тростянець» №5 від 25.01.2013; Рішення Тростянецької міської ради «Про нову редакцію концепції створення індустріального (промислового) парку «Тростянець» № 174 від 02.10.2014.	41,14	500	170 млн дол. США	Облаштуванням сучасної інфраструктури для розміщення на ній виробничих, складських та адміністративних приміщень, які повинні використовуватися підприємствами харчової або ж легкої промисловості.

Складено авторами за даними офіційних сайтів Кабінету Міністрів України, Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами України, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, сайтів окремих індустріальних парків.

11. «Індустріальний парк «Кривбас» (м. Кривий Ріг Дніпропетровської області);

12. «Індустріальний парк «Гростянецький» (м. Гростянець Сумської області).

Крім зазначених, створено ще низку індустріальних парків, інформація про які міститься на офіційних сайтах місцевих органів влади та їхніх власних сайтах. Проте наразі системна інформація щодо створених в Україні індустріальних парків із різним статусом відсутня.

Аналіз основних даних щодо індустріальних парків, внесених до Реєстру, яку вдалося зібрати з різних джерел (табл. 1), дозволяє визначити **деякі загальні тенденції у розвитку індустріальних парків:**

- рішення про створення більшості індустріальних парків і схвалення їхніх концепцій були прийняті органами місцевого самоврядування (міськими радами). Це свідчить про те, що *місцеві ради або самі є ініціаторами або тісно співпрацюють з ініціаторами створення індустріальних парків*, підтверджуючи цим свою відповідальність за формування пріоритетів розвитку відповідних територій;

- *у більшості затверджених концепцій індустріальних парків передбачено надто широкий перелік напрямів спеціалізації*, причому іноді зазначені виробництва є несумісними для розташування на компактних територіях через технологічні вимоги (наприклад, електроніка та виробництво будівельних матеріалів чи деревообробка). Це може свідчити як про недостатньо глибоке опрацювання концептуальних засад таких утворень, так і про свідоме намагання включити якомога ширший перелік галузей і виробництв, сподіваючись отримати пільги;

- створені індустріальні парки дуже відрізняються за своїми масштабами (площа парків варіює від 34 до 500 га), планами щодо створення робочих місць (від 500 до 35 тисяч) та залучення інвестицій.

У 2014 р. Держінвестпроект проводив організаційну роботу щодо реалізації національного проекту «Індустріальні парки України», яким передбачено створення 10 щільних промислових майданчиків з підготовленою інженерно-технічною інфраструктурою для залучення інвестицій в реальний сектор економіки, розвитку внутрішнього виробництва, імпортозаміщення та зростання експортного потенціалу. До індустріальних парків в рамках національного проекту планували залучити стратегічних інвесторів, не менше 8 млрд дол. США інвестицій, створити близько 80 тис. нових робочих місць. Процедура набуття індустріальним парком статусу учасника національного проекту наразі не визначена.

Очікується, що індустріальні парки типу «грінфілд», які створюються на раніше незабудованих земельних ділянках промислового призначення, будуть привабливими переважно для великих компаній,

які шукають площі для забудови промисловими спорудами під свої специфічні потреби. Індустріальні парки типу «браунфілд», що створюються на базі промислових майданчиків з проведенням необхідної реконструкції інфраструктури, викличуть інтерес у невеликих компаній, виробничі комплекси яких можуть розміщуватися у стандартних приміщеннях. «Час до ринку» (від початку інвестування до випуску і реалізації продукції) для учасників індустріального парку типу «браунфілд» має скоротитися з 2-3 років до 6-9 місяців.

Держінвестпроектом також велась робота з удосконалення організаційно-методичного забезпечення процесу створення індустріальних парків. Зокрема, підготовлено Довідник інвестора на допомогу ініціаторам створення, керуючим компаніям та учасникам індустріальних парків¹². Він містить перелік нормативно-правових актів України, спрямованих на стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності, розвиток реального сектору економіки та можуть бути застосовані як інструменти і механізми державної підтримки у створенні та функціонуванні індустріальних парків. Довідник також містить огляд законів, що регулюють сферу інвестиційної діяльності та нормативних актів Кабінету Міністрів та ЦОВВ.

Незважаючи на відсутність необхідного законодавчого забезпечення, в Україні розпочато роботу зі створення транскордонних індустріальних парків у Закарпатській області на українсько-угорському (с. Дийда Берегівського району та м. Чоп Ужгородського району), українсько-словацькому (с. Соломоново Ужгородського району) та українсько-румунському (с. Дякове Виноградівського району) кордоні. Наразі певних практичних результатів досягнуто у створенні транскордонного індустріального парку з елементами логістики «Берег-Карпати» в с. Дийда Берегівського району (Україна) та в області Саболч-Сатмар-Берег (Угорщина¹³). Загальна площа його має скласти близько 400 га (по 200 га з кожного боку кордону). В рамках Програми транскордонного співробітництва Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 рр. вже залучено з Європейського Союзу кошти на суму 340 тис. євро для розробки документації щодо створення щодо парку «Берег-Карпати».

¹² Довідник інвестора на допомогу ініціаторам створення, керуючим компаніям та учасникам індустріальних парків / Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/sayt_dovidnik_shchodo_stimulyuvannya_rozvitku_ip_dzherela.pdf

¹³ Угорщина вже має успішний досвід функціонування транскордонних ІП на кордоні з Австрією. Такі ж парки створені на кордонах Австрії з Чехією і Німеччиною та низки інших країн ЄС і можуть бути прототипом транскордонних та дзеркальних індустріальних парків, які створюються вздовж українсько-угорської, українсько-словацької та українсько-румунської ділянок кордону.

Транскордонні індустріальні парки як нова форма спеціальних режимів економічної діяльності, можуть стати дієвим механізмом прискорення євроінтеграційних процесів в Україні, пошкваллення економічної активності в прикордонних регіонах, залучення інвестицій. Досвід функціонування таких структур в окремих прикордонних регіонах ЄС засвідчує їхній позитивний вплив на соціально-економічний розвиток та міжнародне співробітництво країн-учасниць, стимулювання ділової активності, притік інвестицій та вирішення проблем зайнятості на прикордонних територіях. Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, створення транскордонних індустріальних парків може стати ефективною формою поглиблення співробітництва в прикордонних з ЄС регіонах України, зокрема, у Волинській, Львівській, Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій областях.

Попри в цілому сформовані нормативно-правові засади створення та функціонування індустріальних парків та здійснені окремі практичні кроки, існує низка перешкод для швидкого запуску цього організаційно-економічного механізму та забезпечення ефективності його використання. ***Серед основних стримуючих чинників та неврегульованих питань щодо створення та функціонування індустріальних парків в Україні відзначимо наступні:***

- *загалом несприятливі умови підприємницької діяльності й погіршення інвестиційного клімату у 2014 р., обумовлене насамперед нестабільною політичною ситуацією, наявністю збройних конфліктів на території Донецької й Луганської областей. У звіті Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність у 2014-2015 рр¹⁴ до проблемних питань інвестиційного середовища України віднесено: ситуацію із захистом права власності, тиск адміністративного регулювання, незалежність судової системи, фаворитизм у рішеннях чиновників, ефективність правової системи у врегулюванні суперечок. Отже, інституційне середовище інвестиційної діяльності потребує суттєвого удосконалення;*

- *нерозвиненість інфраструктури та відсутність необхідних ресурсів для фінансування розбудови індустріальних парків. Особливо це стосується індустріальних парків, які перебуватимуть у державній чи муніципальній власності та створюватимуться переважно на вільних від забудови територіях без належної інфраструктури. Загострення кризової ситуації в економіці змушує уряд вдаватися до заходів жорсткої економії бюджетних коштів. Відтак можливості отримати бюджетні кошти для розбудови інфраструктури індустріальних парків є дуже обмеженими;*

¹⁴ *The Global Competitiveness Report 2014-2015* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs/>

• *можливість, а не обов'язковість надання державної підтримки за рахунок державного та місцевих бюджетів і відсутність чітких процедур її отримання*, що може призвести до відсутності такої підтримки при розбудові індустріальних парків та створює підстави для корупції. Так, в 2012 р. не надавалось державне фінансування Державної цільової програми розвитку індустріального (промислового) парку «Свема», а фінансування перших індустріальних парків зі статусом національних проєктів державним бюджетом України на 2013 р. і не передбачалося. Попередній досвід державного фінансування створення спеціальних правових режимів економічної діяльності показує, що розбудова інфраструктури спеціальних економічних зон здійснювалася без задекларованого і передбаченого державного фінансування, а державне фінансування технологічних парків здійснювалося не в повному обсязі або ж не здійснювалося взагалі;

• *нормативно не врегульоване питання щодо податкових преференцій для суб'єктів індустріальних парків*, що передбачено Законом України «Про індустріальні парки», хоча Кабінету Міністрів України на розробку відповідного законопроєкту було встановлено трьохмісячний термін після набуття чинності. Це робить систему стимулювання створення і функціонування індустріальних парків неповною і невідповідною очікуванням інвесторів;

• *відсутні гарантії щодо стабільності законодавчо гарантованих умов функціонування та державної підтримки діяльності індустріальних парків* стримують інвесторів¹⁵. З огляду на досвід негативно впливу нестабільності законодавства щодо державної підтримки діяльності суб'єктів господарювання спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку, технологічних парків, важливо забезпечити стабільність умов господарської діяльності в межах індустріальних парків;

• *не унормоване питання надання пільгових кредитів, а також цільового фінансування для облаштування індустріальних парків*. Відсутність зобов'язання оприлюднювати дані щодо обсягів отриманої державної підтримки може призвести до застосування структурами,

¹⁵ Такі гарантії передбачені і діють в деяких сусідніх країнах. Для суб'єктів господарювання особливих економічних зон Російської Федерації передбачені державні гарантії від несприятливої зміни законодавства про податки і збори. Для суб'єктів господарювання зон вільного підприємництва в Республіці Молдова гарантовано збереження умов діяльності в разі прийняття законів, які погіршують умови діяльності в частині митного, податкового та інших режимів для резидентів, зареєстрованих до моменту прийняття відповідних законів на 10 років (але не більше терміну дії зони) та на весь термін дії зони вільного підприємництва (але не більше 20 років) в разі інвестування в основні фонди підприємств або розвиток інфраструктури капіталу, еквівалентного 200 млн дол. США.

які матимуть відношення до процесу розбудови та облаштування інфраструктури індустріальних парків, суб'єктивних підходів;

- *складна процедура узгодження переліку товарів, які ініціатор створення, керуюча компанія або учасник індустріального парку хочуть ввезти без сплати мита, що потребує узгодження в кількох міністерствах. І водночас не унормоване питання щодо штрафних санкцій при нецільовому використанні ввезеного без сплати ввізного мита устаткування, обладнання та комплектуючих до них, матеріалів, що може призвести до зловживань з боку учасників та керуючих компаній індустріальних парків;*

- *не врегульоване питання щодо звільнення керуючих компаній від орендної плати за земельні ділянки, діючим законодавством (Земельний Кодекс України, Податковий Кодекс України, Закону України «Про оренду землі») не передбачено надання таких пільг. Водночас такі пільги застосовуються в індустріальних парках інших країн і є обгрунтованими з огляду на те, що період з моменту отримання ділянки в оренду до початку фактичного функціонування індустріального парку може бути доволі тривалим і в цей період керуюча компанія не отримуватиме прибутків;*

- *чинною є вимога про відсутність цілісного майнового комплексу з виробництва продукції для включення індустріального парку до Реєстру індустріальних парків (ст. 14 Закону «Про індустріальні парки»), що унеможлиблює включення до нього низки вже працюючих індустріальних парків та створення індустріальних парків типу Brownfield на базі діючих державних підприємств;*

- *не визначено критерії та механізми надання індустріальним паркам статусу національного проекту та видів державної підтримки таких структур, що може призвести до застосування суб'єктивних підходів органами влади, які здійснюватимуть процедуру відповідного відбору;*

- *неврегульованість питання із підключенням індустріальних парків до мереж централізованого водопостачання та водовідведення, газопостачання, електроенергетики, що породжує зловживання суб'єктами господарювання в зазначених сферах своїм монопольним становищем;*

- *неврегульовані засади створення і функціонування транскордонних індустріальних парків, що може призвести до асиметричності в темпах розбудови і запуску виробничої та митно-прикордонної інфраструктур національних частин транскордонних індустріальних парків і, отже, до незлагодженого функціонування їх як цілісної міжнародної структури;*

- *суперечливим є положення закону України «Про індустріальні парки» про зобов'язання ініціатора створення у договорі про створення та функціонування індустріального парку передбачити використання в*

діяльності, пов'язаній із створенням та функціонуванням індустриального парку, працівників – громадян України, у тому числі звільнених у зв'язку з ліквідацією державного або комунального підприємства, майно якого надано в користування керуючій компанії. Питання найму працівників регулюється спеціальним законодавством про працю;

- законодавством *не передбачено обов'язкове погодження створення індустриального парку місцевими органами самоврядування*, що дуже важливо, коли ініціатором створення виступають приватні фізичні чи юридичні особи або органи державної виконавчої влади. Проте таке погодження повинно бути обов'язковим, адже саме органи місцевого самоврядування відповідають за забезпечення збалансованого розвитку відповідної території, раціональне використання всіх видів економічних ресурсів, визначають стратегію її соціально-економічного розвитку, затверджують плани функціонального зонування і забудови населених пунктів. Особливої актуальності це питання набуває за умови реформування системи управління місцевим і регіональним розвитком на засадах децентралізації

- в умовах загального несприятливого середовища для інвестиційної діяльності в державі *можливі спроби використання механізму індустриальних парків для отримання пільг (насамперед фіскальних) та державної допомоги, всупереч законодавчим нормам*. Йдеться про включення до реєстру індустриальних парків утворень, формат яких не відповідає вимогам закону. Так, у вересні до реєстру включено парк «*Bionic Hill*», ініціатором якого є приватна компанія, який раніше позиціонувався як об'єкт інноваційної інфраструктури і був складовою національного проекту «Технополіс», а в розпорядженні уряду фігурує як інноваційний парк¹⁶.

Попри існуючі проблеми створення індустриальних парків можна вважати новим етапом у застосуванні організаційно-економічних форм стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні. Ініціативи всіх регіонів щодо започаткування в їх межах індустриальних парків свідчать про затребуваність цього механізму. Доопрацювання нормативного поля діяльності індустриальних парків, насамперед щодо формування системи непрямих стимулів для суб'єктів господарювання, прискорить повноцінне запровадження даного механізму.

¹⁶ *Розпорядження* Кабінету Міністрів України «Про передачу деяких бюджетних призначень, передбачених Міністерству фінансів на 2014 рік» № 1145-р від 26 листопада 2014 р., яким передбачено виділити 3 млн грн бюджетних коштів для будівництва під'їзної дороги та зовнішньо-інженерних мереж до інноваційного парку «*BIONIC Hill*»

II. СВІТОВИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

Більш ніж столітнє використання територіальних організаційно-економічних форм стимулювання промислово-виробничої, науково-дослідної та інноваційної діяльності в різних країнах і регіонах світу дозволило накопичити багатий досвід, який необхідно враховувати, плануючи застосування відповідних механізмів в Україні. Їхня важливість особливо посилюється комплексністю впливів на виробничо-інвестиційний, соціально-економічний, регіональний розвиток, оскільки Україні потрібно одночасно й оперативно вирішувати цілу низку різнопланових проблем державного, в тому числі економічного будівництва. Критичне вивчення світового досвіду, еволюційного шляху від найпростіших індустріальних парків до сучасних потужних інноваційно-технологічних утворень покликане допомогти нам обрати модель розвитку індустріальних та технологічних парків відповідно до специфіки та пріоритетів розвитку нашої економіки, можливостей застосування інструментів стимулювання тощо.

2.1. Стимулювання розвитку індустріальних парків в окремих країнах світу

Ідея створення індустріальних парків виникла в промислово розвинених країнах понад сто років тому, головним чином, як інструмент заохочення промислового розвитку¹⁷. Але значного поширення вони набули в період з 1970-х років. Спочатку індустріальні парки характеризувались доволі спрощеною архітектурою, наявністю невеликої кількості приміщень та складів. Надалі їхня структура ускладнювалась включенням науково-дослідних організацій та бізнес-структур, розширенням спектру послуг, збільшенням кількості адміністративного персоналу, підвищенням рівня технологій.

Сьогодні функціонування індустріальних парків є однією з важливих умов ефективного розвитку економіки багатьох країн. За різними оцінками кількість індустріальних парків коливається в межах

¹⁷ У Великій Британії у 1896 р. неподалік від Манчестера був створений перший ІП – Траффорд Парк (*Trafford Park*). Його заснував Ернст Холі, який придбав 10га землі вздовж Манчестерського морського каналу, створив на них транспортну та інженерну інфраструктуру і став продавати і здавати в оренду технічно підготовлені ділянки промисловим компаніям.

12-20 тисяч. Зокрема, у США їх створено 400, в Чехії – понад 100, в Польщі – понад 60, в Туреччині – 263. У В'єтнамі на 200 індустріальних парків припадає 25 % ВВП та 40 % залучених інвестицій. Індустріальні парки в різних країнах можуть суттєво відрізнятися за своїми масштабами, економічними показниками, кількістю підприємств, чисельність працівників тощо (Дод. 1). Проте **спільною характеристикою індустріальних парків є їхня спеціалізація на високотехнологічних виробництвах.**

Виділяють дві основні моделі сприяння розвитку індустріальних парків – азіатську й американську. Перша характеризується високим рівнем державного втручання: держава може надати землю під проект, стимули для залучення робочої сили, сприяти залученню міжнародного фінансування розвитку інфраструктури; розвитком самого парку займаються приватні компанії. В американській моделі більш задіяними є громадські агенції розвитку, фінансова підтримка здійснюється в рамках державних та міжнародних програм розвитку пріоритетних галузей економіки.

Масштаби і форми державної підтримки в різних країнах можуть суттєво відрізнятися (Дод. 2). Прикладом ефективною державної політики підтримки індустріальних парків є європейські країни, в яких активний розвиток індустріальних парків розпочався відносно недавно – з уведенням Лісабонської стратегії розвитку (згідно якої 3 % бюджету країн-членів спрямовується на НДДКР) та стратегії «Європа 2020». З метою забезпечення технологічної безпеки держав особливе значення надається фінансуванню високотехнологічних напрямів, таких як нанотехнології, гена інженерія, інформаційні технології, біотехнології. **Ключовим аспектом європейської промислової політики є посилення взаємодії політики підприємництва та регіонального розвитку, де об'єднуючим фактором виступає інноваційний розвиток.**

У країнах Центрально-Східної Європи (Словаччина, Польща, Угорщина) високу ефективність продемонструвала модель індустріального парку, коли ініціатором створення виступає муніципалітет, якому у статутному фонді керуючої компанії належить контрольний або найбільший міноритарний пакет акцій. Центральний уряд може викупити частину акцій для підтримки розвитку проекту, якщо вважатиме його ефективним.

Показовим прикладом розбудови індустріальних парків є *Румунія*. У 2001 р. уряд країни прийняв закон щодо створення та функціонування індустріальних парків, надавши кілька об'єктів для інвесторів, а вже у 2010 р. в країні було зареєстровано 63 індустріальних парки загальною площею більше 2000 га, з яких 1200 га – *Greenfield*, інші –

*Brownfield*¹⁸. Перші інфраструктурні проекти фінансувалися з Програми допомоги країнам Центральної Європи (*PHARE*) і національних фондів. Засновниками індустріального парку можуть бути фізичні та юридичні особи (органи влади, приватні компанії). На державному рівні діяльність парків координується Міністерством регіонального розвитку та державного управління, на регіональному – відповідними компетентними органами влади. У 2013 р. в країні було прийнято новий закон, спрямований на удосконалення умов функціонування індустріальних парків, зокрема, введені нові положення¹⁹:

- індустріальні парки класифікуються на основі здійснення відповідної діяльності (створення з нуля, агропромисловий, технологічний, інноваційний тощо) і методу авторизації;
- управляти індустріальним парком можуть румунські або іноземні приватні юридичні особи (раніше таке право мали тільки зареєстровані в країні компанії);
- мінімальна площа індустріального парку має становити не менше 5 га (раніше – не менше 10 га) землі, яка б використовувалася або була у власності компанії терміном на 30 років;
- визначено новий порядок отримання статусу індустріального парку та вичерпний перелік документів, необхідних для процедури авторизації;
- визначено інструменти стимулювання розміщення виробництва в індустріальному парку: а) звільнення від плати за зміну призначення землі; б) звільнення від сплати земельного збору; в) звільнення від податків за видачу містобудівних сертифікатів та будівельних дозволів; г) звільнення від сплати місцевих податків (податку на нерухомість) за рішенням місцевих органів влади.

Міністерство регіонального розвитку та державного управління Румунії реалізує дві схеми державної допомоги, що сприяють надходженню інвестиції в індустріальний парк з 1 жовтня 2013 р.²⁰. Заявниками на отримання державної допомоги можуть бути румунські підприємства, що здійснюють діяльність у всіх сферах, за винятком сільського господарства, вугільної промисловості та здійснен-

¹⁸ *Anca Dodescu, Lavinia Chiril. Industrial Parks in Romania: From Success Stories to Emerging Challenges // International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning. – Vol.2, №4, August 2012 – p. 331-335.*

¹⁹ *New provisions on industrial parks / Tax and Legal Alert, 16 July 2013 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.pwc.ro/en/tax-online/tax-and-legal-alerts/assets/tax-and-legal-alert-no-22.pdf>.*

²⁰ *State Aid for investments in industrial park [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.kpmg.com/RO/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Newsflashes/Tax/Direct-Tax-Newsflash/Documents/TNF-301-EN-RO.pdf>*

ня експортної діяльності. Схема № 1 забезпечує підтримку компаній, що здійснюють діяльність в індустріальному парку, шляхом звільнення від місцевих податків. Компанії можуть отримати до 200 тис. євро протягом трьох наступних фінансових років, максимальний бюджет схеми – 2,5 млн дол. США. Схема № 2 встановлює механізм надання регіональної державної допомоги для підтримки впровадження початкових інвестицій в індустріальному парку шляхом звільнення від місцевих податків: компанії можуть отримати понад 50 % витрат за проектом, максимальний бюджет схеми – 4,65 млн дол. США. Компанії, що отримали допомогу, зобов'язані підтримувати впровадження інвестиції протягом мінімум 5 років після завершення інвестиційного періоду для великих підприємств і не менше 3 років для малих і середніх підприємств.

Водночас досвід Румунії засвідчує, що індустріальні парки, ініційовані органами влади, стикаються з фінансовими проблемами, оскільки залежать від урядових грантів або місцевих фондів. Відсутність необхідного обсягу фінансових ресурсів на місцевому і центральному рівнях є однією з найбільших перешкод для розвитку індустріальних парків у країні. Крім того, досвід Румунії показав, що **тимчасові податкові пільги або податкове послаблення є менш ефективним у світлі довгострокових перспектив діяльності індустріальних парків, аніж програми розвитку або фінансові інструменти, такі як гранти або надання кредитних ліній.**

В Угорщині створення індустріальних парків розпочалось в 1990-х роках з метою розвитку високих технологій і створення робочих місць. Сьогодні в країні функціонує близько 180 індустріальних парків, в яких працює 2989 компаній та 171 тис. співробітників. Діяльність індустріальних парків характеризується наступними показниками: залучено 4,1 млрд дол. США інвестицій; 40 % виробленої продукції спрямовується на експорт; продуктивність праці на 70 % вища за середню в промисловості; з 50 найбільших ТНК, що працюють в Угорщині, 39 здійснюють свою діяльність в індустріальних парках²¹.

Статус індустріального парку в Угорщині може бути наданий бізнес-організації, державній організації, регіональній асоціації розвитку або органу місцевого самоврядування за наступних умов: площа індустріального парку – не менше 20 га; наявність техніко-економічного обґрунтування з описом створення запланованого індустріального парку, мінімальної кількості організацій і співробітників, що вже

²¹ *Hungary*. Your Trading and Investment Partner [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/1969C6EF-6A13-4433-AEE1-6B420F1EA2D3/0/CountryProfile_HUN.pdf

працюють на території парку і документу щодо схвалення місцевими органами влади²². Крім того, індустріальні парки повинні бути заснованими на приватно-державному партнерстві, відповідати низці соціальних (кількість створених нових робочих місць, кількість малих і середніх підприємств на території парку) та екологічних критеріїв. Якщо створення індустріального парку не дає швидких фінансових результатів для власників компаній, останні можуть звернутися по підтримку, спеціально призначену для таких організацій. Спеціальні фонди для таких цілей визначені в Оперативній програмі економічного розвитку та Оперативній програмі регіонального розвитку, загальна сума коштів на період 2007-2013рр. склала близько 1 млрд євро.

Помітних успіхів у розбудові індустріальних парків досягла Словаччина: при чисельності населення у 5 млн чоловік вона має 71 діючий індустріальний парк. Державна підтримка становить до 50 % від вартості проекту. Визначено податкові пільги та преференції для інвесторів залежно від обсягу інвестицій, компенсуються витрати на створення робочих місць та частково капітальні витрати інвесторів. Такі інструменти є дуже дієвими для іноземних інвесторів, як результат, нині Словаччина займає перше місце в світі з виробництва автомобілів на одну особу²³.

Польща також активно розбудовує індустріальні та технологічні парки – їх на сьогодні нараховується 69²⁴. Розвитком індустріальних парків опікується Польська асоціація бізнес- та інноваційних центрів. Особливістю розвитку індустріальних і технологічних парків в Польщі є важлива роль місцевих органів влади у їхньому створенні й підтримці. Наприклад, у Високотехнологічному індустріальному парку «Штарград Щецинський» міською владою прийнято рішення про надання допомоги інвесторам у формі звільнення від податку на нерухомість (земельні ділянки, будівлі, споруди або їх частини, що призначені для ведення господарської діяльності). Інвестор також може отримати допомогу для:

- впровадження нових інвестицій (інвестиції на суму понад 100 тис. євро, завершення інвестиційного проекту протягом 48 місяців від подачі заяви);
- при купівлі компанії, яка знаходиться в стадії ліквідації та ство-

²² *The environmental activities of industrial park organisations in Hungary* // An International Journal. – 2008. – Vol.5, No.5/6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ipariokologia.hu/ie_pres/ZilahaMilton_final_Published.pdf.

²³ *Словаччина* сприятиме Україні в створенні індустріальних парків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/print/2794>

²⁴ *Industrial and Technology Parks / Invest in Poland*. Polish Information and Foreign Investment Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.paiz.gov.pl/investment_support/industrial_and_technology_parks

рення нових робочих місць (не менше 50 нових робочих місць в придбаній компанії протягом 12 місяців від дня подачі заявки);

- створення нових робочих місць при реалізації нового інвестиційного проекту (не менше 50 нових робочих місць протягом 3 років)²⁵.

Для України цікавим є також досвід державної підтримки розвитку індустріальних парків у *Туреччині*, яка досягла в цій сфері помітних успіхів. Сьогодні в країні відповідно до прийнятого у 2000 р. закону «Про організовані промислові зони» діє три основні категорії індустріальних парків, які ще називають спеціальними інвестиційними зонами²⁶:

- організовані промислові зони – пропонують підприємствам нульову ставку ПДВ з операцій на купівлю земельної ділянки, звільнення від податку на нерухомість на наступні 5 років після завершення будівництва, відсутність податку на поділ або об'єднання земельних ділянок, пільгові комунальні платежі;

- зони технологічного розвитку – діють як координаційні центри високотехнологічних галузей промисловості та наукових досліджень, як правило, розташовуються поблизу існуючих промислових центрів. Компанії, що розташовані в таких зонах, до кінця 2023 р. мають нульову ставку податку на дохід та нульову ставку корпоративного податку дослідних компаній та компаній, що працюють у сфері програмного забезпечення. На зазначений період продаж програмних продуктів, створених у цих зонах, не обкладається ПДВ, також не обкладається податками заробітна плата працівників компаній, що займаються НДДКР;

- вільні зони – зорієнтовані на розміщення експортоорієнтованих галузей. Компанії звільняються від митних зборів, корпоративного податку і ПДВ, діє нульова ставка податку на прибуток для співробітників, вільна репатріація прибутку – за умови, якщо 85 % продукції йде на експорт. Такі зони розташовуються недалеко від кордону або портів, що дають доступ до міжнародних торгових шляхів.

Фінансування індустріальних парків в Туреччині здійснюється відповідно до програми «Фонд індустріальних парків та малого підприємництва», що формується із загального бюджету. Міністерство торгівлі і промисловості відповідно до рівня розвитку місцевості, де

²⁵ *High Technologies Industrial Park in Stargard Szczeciński / Invest in Poland*. Polish Information and Foreign Investment Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.paiz.gov.pl/investment_support/industrial_and_technology_parks/stargard http

²⁶ *In the zone*: Industrial parks provide incentives for local and foreign investors alike. The Report: Turkey 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oxfordbusinessgroup.com/news/zone-industrial-parks-provide-incentives-local-and-foreign-investors-alike>

розташований індустріальний парк, надає кредит у розмірі 90-99 % від вартості проекту²⁷.

2.2. Асоціації індустріальних парків як організаційний механізм сприяння їхній діяльності

Загальною особливістю діяльності індустріальних (і технологічних) парків у різних країнах є утворення їхніх об'єднань (асоціацій, центрів тощо). Загалом такі асоціації мають подібні завдання: сприяють створенню парків та підтримують їхню діяльність, проводять ефективну комунікацію із органами влади для вирішення спільних проблем, сприяють обміну досвідом та інформацією між учасниками парків тощо. Вивчення досвіду функціонування об'єднань індустріальних (технологічних) парків допоможе створенню подібних структур в Україні та забезпеченню ефективності їх діяльності.

Асоціація наукових та технологічних парків Чеської Республіки розпочала свою діяльність 27 липня 1990 р. Основним напрямом її діяльності є підготовка, створення та допомога у подальшому розвитку наукових і технологічних парків з дотриманням вимог та правил ЄС. Діяльність Асоціації спрямована на²⁸:

- надання організаційних та адміністративних послуг при створенні парків;
- підтримку функціонування національної мережі технологічних і наукових парків;
- сприяння розвитку інноваційних компаній в межах парків;
- організацію освітніх та консалтингових послуг, а також видавничої діяльності;
- сприяння співробітництву з зарубіжними партнерами-засновниками науково-технологічних парків;
- залучення компетентних інституцій та особистостей, у тому числі, членів уряду, депутатів, представників університетів, науково-дослідних інститутів, промислових підприємств, підприємців, муніципалітетів, торгових палат, банків тощо задля просування цієї ідеї у світі.

Асоціація індустріальних парків Угорщини²⁹ створена як некомерційна організація у 1994 р. Її членами є індустріальні парки, місцеві ор-

²⁷ Ersin Turk, An Evaluation of Industrial Park Policy of Turkey: Izmir as a Case Study, 42nd IsoCaRP Congress 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.isocarp.net/data/case_studies/793.pdf.

²⁸ Science and Technology Parks in the Czech Republic [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svtp.cz/en/wp-content/uploads/VTP-v-CR.pdf/>

²⁹ Hungarian Industrial Parks – Association of Hungarian Industrial Parks [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.datanet.hu/ipe/introd.pdf>

гани влади, які здійснюють управління парком або мають намір створити такі парки, а також бізнес-компанії, які беруть участь у створенні та операційній діяльності парків на фінансовій основі. Мета діяльності Асоціації – просування високих та сучасних технологій в Угорщині, сприяння забезпеченню створення індустріальних парків у безпосередній близькості від університетів з міжнародним визнанням і наукових лабораторій. Для цього Асоціація:

- проводить організаційні заходи в інтересах індустріальних парків з метою отримання підтримки від центрального уряду та місцевих органів самоврядування;
- надає адміністративні, логістичні та інші види послуг учасникам індустріальних парків;
- представляє інтереси індустріальних парків у різних органах влади та відомствах. Зокрема, бере участь у засіданнях комітету з розвитку землеустрою Угорського парламенту (*Land Development Committee of the Hungarian Parliament*) в якості постійного гостя;
- систематично збирає та узагальнює інформацію про діяльність індустріальних парків в інших країнах, допомагаючи таким чином угорським паркам впроваджувати свої інвестиційні рішення на теренах ЄС.

Асоціація наукових парків Фінляндії (*TEKEL*) є загальнонаціональною мережею співпраці фінських наукових парків і технологічних центрів, що об'єднує 29 членів в університетських містах Фінляндії³⁰. Серед основних функцій Асоціації наступні:

- координує співпрацю наукових парків – членів Асоціації;
- діє як експерт та промоутер наукових парків у Фінляндії;
- разом з членами Асоціації та її партнерами розробляє на міжнародному рівні привабливі умови для впровадження інновацій;
- встановлює і підтримує зв'язки з державним сектором, бізнес-спільнотою, науково-дослідним та освітнім секторами, а також міжнародною спільнотою у сфері науки та техніки;
- приймає активну участь в національних програмах та представляє Фінляндію в Європейській мережі підтримки підприємництва (*Enterprise Europe Network*).

Асоціація технологічних парків та бізнес-інкубаторів Швейцарії (*SwissParks.ch*) була заснована у 2000 р., включає 40 членів, з яких 27 є повноправними членами, що об'єднують на своїй території понад 1000 інноваційних компаній, інші – асоційовані члени, чисельність яких постійно зростає³¹. Асоціація переслідує такі цілі:

³⁰ http://www.tekel.fi/in_english/

³¹ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.swissparks.ch/swissparks/the-association/>

- налагодження зв'язків між членами Асоціації;
- обмін новими ініціативами щодо бізнес-моделей, методів роботи;
- консолідація інформації про інноваційні стартапи по всій країні;
- оцінка впливу технопарків та бізнес-інкубаторів на швейцарську економіку;
- діє як аналітичний центр і налагоджує зв'язки з політичною елітою, щоб бути частиною публічних дебатів під час створення високо-технологічних стартапів, малого та середнього бізнесу, бізнес-інкубаторів;
- співпрацює з міжнародними асоціаціями та асоціаціями інших держав.

2.3. Розвиток індустріальних та технологічних парків у країнах пострадянського простору

Певний досвід у створенні індустріальних та технологічних парків, вивчення якого може бути корисним для України, накопичили окремі пострадянські країни, зокрема, Російська Федерація, Республіка Білорусь, Республіка Молдова. При цьому кожна з країн оперує власною термінологією для означення цих елементів промислово-інвестиційної та інноваційної інфраструктури, відмінною від української. Однак за суттю і метою запровадження зазначені економічні інструменти є подібними. До їхніх суб'єктів господарювання застосовується спеціальний режим економічної діяльності, сприятливіший порівняно з загальним.

У *Російській Федерації* використовують поняття:

1) «індустріальний (промисловий) парк» – це керований єдиним оператором (спеціалізованою компанією) комплекс об'єктів нерухомості, що складається з земельної ділянки (ділянок) з виробничими, адміністративними, складськими та іншими приміщеннями і спорудами, забезпечений енергоносіями, інженерною та транспортною інфраструктурою і адміністративно-правовими умовами для розміщення виробництв, поняття «індустріальний парк» і «промисловий парк» тотожні³²;

2) «*особлива економічна зона техніко-впроваджувального типу*» – частина території Російській Федерації, яка визначається Урядом і на якій діє особливий режим здійснення підприємницької діяльності, а також може застосовуватися митна процедура вільної митної зони³³;

³² *Стандарт* індустріального парку. Утверждено Правлением НП «Ассоциация индустриальных парков» 30 марта 2012 г. (редакция от 18.12.2013) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.indparks.ru/certification/standard/>

³³ *Об особых экономических зонах в Российской Федерации* : федеральный закон Российской Федерации [принятый 22.07.2005] // Государственная Дума Российской Федерации : официальный веб-сайт. – Режим доступу: <http://duma.consultant.ru/page.aspx?832731>

3) «технопарк у сфері високих технологій» – форма територіальної інтеграції комерційних і некомерційних організацій науки і освіти, фінансових інститутів, підприємств і підприємців, що взаємодіють між собою, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, здійснюють формування сучасного технологічного й організаційного середовища з метою інноваційного підприємництва та реалізації венчурних проєктів³⁴.

У Білорусі використовують поняття:

1) «науково-технологічний парк», що визначений як комерційна організація із середньою чисельністю працівників до 100 осіб, метою якої є сприяння розвитку підприємництва у науковій, науково-технічній, інноваційній сферах та створення умов для здійснення юридичними особами та індивідуальними підприємцями, що є резидентами технопарку, інноваційної діяльності від пошуку (розробки) нововведення до його реалізації³⁵;

2) «парк високих технологій» – частина території Республіки Білорусь загальною площею 50 гектарів із спеціальним правовим режимом, термін дії якого складає 15 років³⁶.

У Молдові «науково-технологічний парк» визначений як угруповання юридичних і фізичних осіб, яке створене на основі договору про об'єднання і включає організації зі сфери науки та інновацій, інші суб'єкти діяльності у сфері інновацій та трансферу технологій, господарюючі суб'єкти, що використовують досягнення науки та інновацій в економічній діяльності³⁷.

Щодо досвіду створення в країнах пострадянського простору індустріальних парків слід зазначити, що це відносно новий формат організації промислового виробництва. Зокрема, ця форма стимулювання

³⁴ *Комплексная* программа «Создание в Российской Федерации технопарков в сфере высоких технологий» : розпорядження Уряду Російської Федерації [прийняте 10.03.2006; редакція від 27.12.2010]. [Електронний ресурс] // Міністерство зв'язку та масових комунікацій Російської Федерації : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://minsvyaz.ru/ru/doc/?id_4=178

³⁵ *Об утверждении* Положения о порядке создания субъектов инновационной инфраструктуры : указ Президента Республіки Білорусь [прийнятий 3.01.2007 р. [Електронний ресурс] // Національний правовий інтернет-портал Республіки Білорусія. – Режим доступу: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=P3070001&p2={NRPA}>

³⁶ *О парке* высоких технологий : декрет Президента Республіки Беларусь от 22.09.2005. [Електронний ресурс] // Національний правовий інтернет-портал Республіки Білорусія : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=pd0500012&p2=%7BNRPA%7D>

³⁷ *О научно-технологических* парках и инновационных инкубаторах : закон Республіки Молдова [прийнятий 21.07.2007]. [Електронний ресурс] // Законодавство Республіки Молдова. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?acton=view&view=doc&id=324668&lang=2>

промислово-інвестиційної діяльності доволі активно просувається в Росії. Розпочався процес із виникнення індустріальних парків в автомобільній галузі, слідом за якою з'явилися нафтохімія, фармацевтика, сільгосппереробка.

Станом на початок 2014 р. у Російській Федерації функціонувало 101 індустріальний парк, 5 особливих економічних зон техніко-впроваджувального типу і 13 технопарків в сфері високих технологій, у Республіці Білорусь – 9 технологічних парків і 1 парк високих технологій, в Молдові – 3 науково-технологічні парки. Основні результати діяльності цих структур в Росії, Білорусі та Молдові наведені в додатку 3. Основними складовими спеціального режиму економічної діяльності технопарків Росії, Білорусії та Молдови є організаційні стимули, пряма та непряма державна допомога (Дод. 3).

Процес створення індустріальних парків в Російській Федерації є дуже динамічним. За даними Асоціації індустріальних парків, за 2013 рік, значно зросла кількість як діючих проєктів – з 36 до 45, так і таких що перебувають на стадії будівництва – з 44 до 56. Всього за 2013 рік з'явився 21 новий індустріальний парк, а загальне число парків збільшилося з 80 до 101. Одночасно з кількісним зростанням помітно розширилася і географія індустріальних парків – з 33 регіонів у 2013 році до 40 в 2014 році. Значна частина нових індустріальних парків створюється в регіонах, які раніше їх не мали – на Далекому Сході (Приморський край, Хабаровський край, Республіка Якутія), в Сибіру (Республіки Тува, Хакасія, Томська, Омська області), в Уральському федеральному окрузі (Челябінська, Оренбурзька, Свердловська області), в Північно-Кавказькому федеральному окрузі (Республіка Дагестан, Чеченська Республіка, Кабардино-Балкарія, Карачаєво-Черкесія).

Таким чином, у 2014 році індустріальні парки створено на території 40 суб'єктів Російської Федерації. Трохи менше половини з них (46) розташовані на території 4 регіонів – в Московській (15), Ленінградській (12), Калузькій (11) областях та в Республіці Татарстан (8). Географія розміщення індустріальних парків відображає тенденції розвитку обробних галузей промисловості в пострадянський період. Слабкий розвиток галузі в південних і східних регіонах Росії вимагає спеціального підходу до економічного та інвестиційного розвитку цих територій.

За формою власності в Росії переважають індустріальні парки приватної форми власності, частка яких у 2104 році склала 60 %. При цьому в чистому вигляді державних індустріальних парків мало, частіше реалізується модель, коли на першому етапі при організації індустріального парку кошти в інфраструктуру вкладає держава, а безпосеред-

нім розвитком займається приватна керуюча компанія. Як правило, державні індустріальні парки приваблюють великих іноземних резидентів, а приватні працюють з російськими малими і середніми компаніями.

За структурою учасників індустріальні парки можуть бути універсальними або спеціалізованими. Серед резидентів універсальних парків можуть бути різні компанії, які повинні бути сумісними щодо екологічних вимог (наприклад, не можна поєднувати виробництво будівельних матеріалів, нафтохімії, що потребують великої санітарної зони і продуктів харчування). Спеціалізовані парки, в свою чергу бувають двох типів: перший – з одним головним резидентом, який підбирає під себе компанії з супутнім бізнесом (наприклад, індустріальний парк в Калузькій області, де навколо автоконцерну *Volkswagen* зібрані його постачальники); другий – коли в парку збираються незалежні один від одного компанії, але працюють в одній галузі.

Підтвердженням високої динаміки розвитку індустріальних парків є порівняльна оцінка окремих показників розвитку індустріальних парків у 2013 та 2014 роках. За основними з них – земельна площа, розміщені компанії-резиденти, створені робочі місця – спостерігається зростання, що становить 10-20 % . А за кількістю створених робочих місць на території індустріальних парків зростання склало 26,7 % – з 56 до 71 тисячі. Середня кількість зайнятих на території індустріального парку становить 1730 чоловік. Лідирують за рівнем зайнятості індустріальні парки «Грабцево» (7488 працюючих), «Технополіс Хімград» (6752 працюючих) і «Дега Кластер Ногінськ» (6000 працюючих).

За типами проектів індустріальних парків (*Brownfield i Greenfield*) вищі темпи зростання мають парки типу *Greenfield*: 17 з 21 нових проектів, що з'явилися із 2013 до 2014 рр. Зростання відбувається насамперед за рахунок найбільш рентабельних і комерційно привабливих бізнес-моделей і типів проектів.

Статистичні дані з інвестиційної діяльності на території індустріальних парків не збираються Росстатом. Тому Асоціація індустріальних парків на підставі власних досліджень проаналізувала інвестиційні показники діючих індустріальних парків за даними за 2014 рік³⁸.

Інвестиції, здійснені в створення інфраструктури в парках *Greenfield*, за даними 18 проектів, в середньому становлять 5,1 млн рублів на 1 га території. Даний показник не відображає рівень собівартості створення інфраструктури індустріального парку, оскільки

³⁸ *Отраслевой обзор «Индустриальные парки России 2014» / Ассоциация индустриальных парков [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.indparks.ru/upload/medialibrary/1a7/Industrial%20Parks%202014.pdf>*

в більшості індустріальних парків ще не завершена інвестиційна стадія будівництва інфраструктури. Вартість створення інфраструктури в завершених проєктах буде значно перевищувати рівень здійснених інвестицій на поточний момент. Середні валові інвестиції за 18 проєктами складають 3,2 млрд рублів на один парк. При цьому середні інвестиції в 2013 році за 19 проєктами всіх типів парків склали 754 млн рублів на один парк.

Середні валові значення залучених у створення виробництв інвестицій на території індустріального парку за 16 проєктами складають 21 млрд рублів. Середнє значення вкладених інвестицій у створення виробництва на території індустріального парку типу Greenfield, за даними 16 проєктів, становить 37,5 млн рублів на 1 га. Наявність повних даних щодо власних та залучених інвестицій на територію індустріального парку за 16 проєктами дозволило визначити, що в середньому, станом на 2014 рік, на один вкладений у створення парку рубль припадає 8,2 рублі залучених в створення виробництва інвестицій.

З 2007 по 2013 роки з коштів федерального бюджету Російської Федерації індустріальні парки отримали субсидій на загальну суму в 4,3 млрд рублів.

В індустріальних парках діють податкові пільги за чотирма основними видами податків: податку на прибуток організацій, транспортного податку, податку на майно юридичних осіб та земельного податку. Також в особливих економічних зонах існує особливий митний режим, що дозволяє безмитно імпортувати матеріали та сировину на територію парку за умови їх подальшого використання у виробництві.

Розміри пільгової ставки варіюються залежно від резидентної політики індустріального парку та інвестиційної політики суб'єкта Російської Федерації. Мінімальна величина ставки податку обмежена лише його регіональною складовою і дорівнює 0 % за всіма видами податків, крім податку на прибуток, мінімальна зафіксована ставка за яким складає 13,5 % (крім особливих економічних зон з можливою мінімальною ставкою 2 %). Найбільшого поширення отримали пільги з податку на прибуток і на майно юридичних осіб.

Слід відзначити, що процес створення індустріальних парків в Росії тривалий час відбувався доволі хаотично, за відсутності необхідної нормативної бази, систематичної федеральної підтримки. Ситуація змінилась після того, як у жовтні 2010 р. була створена Асоціація індустріальних парків, яка підготувала програму державної підтримки індустріальних парків (у тому числі, приватних). Відповідно до наказу Мінекономрозвитку Росії № 223 від 23 квітня 2012 року, суб'єктам Російської Федерації надавались на конкурсній основі субсидії з феде-

рального бюджету на фінансування заходів щодо створення промислових парків. При цьому фінансування здійснювалось в рамках програми підтримки малого та середнього бізнесу.

Крім того, розвитку парків сприяла розробка Стандарту індустріального парку, затвердженого Асоціацією індустріальних парків від 30 березня 2012 року, на основі якого проводиться добровільна сертифікація російських парків. Показником якісної зміни ринку індустріальних парків стало також поява спеціалізованих компаній, які все частіше залучаються до управління парками замість колишніх керівників структур в особі девелоперів, агентств із залучення інвестицій або регіональних корпорацій, що займаються розвитком області. За підсумками проведення сертифікації індустріального парку видається Сертифікат Індустріального парку, який підтверджує: відповідність індустріального парку визначенню «Індустріальний парк», вказаному в статті 3.1 Положення про сертифікацію; приналежність індустріального парку до одного з двох типів: «діючий індустріальний парк» або «проектований індустріальний парк»; достовірність інформації про сертифікований індустріальному парку, зазначеної в Паспорті індустріального парку

У 2014 році Постановою Уряду Російської Федерації затверджено нову редакцію державної програми РФ «Розвиток промисловості і підвищення її конкурентоспроможності» (№328 від 15 квітня 2014 року). Вперше в державну програму включена окрема підпрограма «Індустріальні (промислові) парки», в рамках якої передбачено такі заходи як субсидування процентної ставки за кредитами для керуючих компаній, надання субсидій бюджетам суб'єктам РФ на співфінансування зобов'язань бюджетів суб'єктів РФ з надання субсидій російським організаціям на компенсацію частини витрат на реалізацію інвестиційних проектів по створенню інфраструктури індустріальних парків і на здійснення бюджетних інвестицій суб'єктів Федерації в об'єкти державної власності, що відносяться до інфраструктури індустріальних парків. Підпрограма була розроблена Міністерством промисловості і торгівлі РФ спільно з Асоціацією індустріальних парків за участю експертів галузі. При формуванні критеріїв відбору проектів використовувався Стандарт індустріального парку, затверджений Асоціацією індустріальних парків. За такого виду підтримки як субсидування процентної ставки за кредитами індустріальні парки зможуть звертатися за субсидуванням вже з 2014 року.

Основними цілями підпрограми є випереджальний розвиток сучасної виробничої інфраструктури Російської Федерації як основи розвитку промисловості, підвищення її конкурентоспроможності та

інвестиційної привабливості шляхом стимулювання створення та розвитку індустріальних парків. Підпрограма передбачає виконання таких завдань: розробка і реалізація заходів стимулювання інвестицій у створення і розвиток індустріальних парків; розробка та впровадження механізмів залучення передових технологій та передового досвіду в галузі створення і розвитку індустріальних парків і управління ними; вдосконалення механізмів державно-приватного партнерства при створенні і розвитку індустріальних парків; сприяння створенню високопродуктивних робочих місць на підприємствах, що здійснюють діяльність в індустріальних парках; виконання науково-дослідних робіт з удосконалення механізмів реалізації та моніторингу підпрограми.

Очікувані результати реалізації підпрограми у 2020 року: кількість діючих індустріальних парків – 127 одиниць; виручка підприємств, що здійснюють діяльність в індустріальних парках – 1150 млрд рублів; обсяг інвестицій у проектування і будівництво інфраструктури і виробництв індустріальних парків – 101,8 млрд рублів; кількість робочих місць – 129, 9 тисяч; податкові платежі підприємств, що здійснюють діяльність в індустріальних парках, до консолідованого бюджету – 71,2 млрд рублів; в сукупності створення і розвиток індустріальних парків за підтримки держави має забезпечити приріст валового внутрішнього продукту на 1 відсоток щороку.

Останнім часом керівництво багатьох регіонів розглядає розвиток індустріальних парків серед пріоритетних напрямів роботи. Про це свідчить прийняття в 2012 році регіональних законів щодо розвитку індустріальних парків відразу в кількох регіонах, зокрема, в Краснодарському краї, Воронежській області. Зацікавленість регіональних і місцевих властей у створенні індустріальних парків зрозуміла, оскільки їх успішний розвиток сприяє притоку інвестицій, зростанню податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, створенню робочих місць.

Історія державних російських технопарків у сфері високих технологій розпочалась із затвердження Урядом Російської Федерації Комплексної програми «Створення в Російській Федерації технопарків у сфері високих технологій» (розпорядження від 10 березня 2006 року № 328-р). Розпорядженням Уряду Російської Федерації від 27 грудня 2010 року № 2393-р термін дії Програми продовжено до 2014 року. Міністерство зв'язку і масових комунікацій Російської Федерації є координатором Програми.

Програма, що стартувала в 2007 році, спрямована на прискорений розвиток високотехнологічних галузей економіки шляхом створення технопарків у сфері високих технол, на території яких передбаче-

но створення сприятливих умов для розміщення російськими та міжнародними компаніями у сфері високих технологій своїх виробництв. В рамках реалізації Програми фінансування з федерального та регіональних бюджетів впродовж 2007-2012 рр. склало 19245 млн рубл.³⁹ Обсяг бюджетного фінансування в період 2013-2015 рр. для Особливої економічної зони «Іннополіс» визначений на рівні близько 15000 млн рубл.⁴⁰ (або 493,4 млн дол. США враховуючи середньорічний курс валют в 2012 р.). До резидентів технологічних парків у сфері високих технологій в Росії застосовується бюджетні інструменти державного стимулювання у вигляді прямого фінансування з бюджетів усіх рівнів в рамках федеральних та регіональних програм будівництва офісних та виробничих приміщень, об'єктів інженерної, транспортної, житлової та соціальної інфраструктури.

В Росії спеціальний режим економічної діяльності особливої економічної зони техніко-впроваджувального типу розповсюджується на резидентів після підписання ними з органами управління зони договору про ведення техніко-впроваджувальної діяльності, термін дії якого не може перевищувати терміну до закінчення функціонування зони. Дія спеціального режиму економічної діяльності для технопарків у сфері високих технологій поширюється з моменту набуття статусу учасника Комплексної програми на період дії програми за результатами спеціального конкурсу.

Непряма державна допомога здійснюється у формі фіскальних преференцій, а саме, зменшення ставок і/або звільнення від сплати податкових та митних платежів. Термін застосування фіскальних стимулів можуть бути різними: з моменту набуття статусу резидента відповідної структури, отримання першого прибутку, через кілька років функціонування на визначену кількість років або на весь термін функціонування. Термін, на який застосовується знижена ставка податку на прибуток для суб'єктів особливих економічних зон техніко-впроваджувального типу в частині платежів до регіональних бюджетів суб'єктів Російської Федерації, становить 5 років з моменту реєстрації

³⁹ *Текущая ситуация и анализ реализации комплексной программы «Создание технопарков в сфере высоких технологий в Российской Федерации» в 2007-2012 годах (по состоянию на 01.01.2013) / Материалы к заседанию МВК 27 марта 2013 года [Електронний ресурс] / Минкомсвязь России Министерства связи и массовых коммуникаций. – Режим доступу: http://www.nptechNOPark.ru/upload/analiz_tekuwei_situacii.pdf*

⁴⁰ *Осозданы на территориях Верхнеуслонского и Лаишевского муниципальных районов Республики Татарстан особой экономической зоны технико-внедренческого типа : постановление Правительства Российской Федерации [прийняття 1.12.2012 р.] [Електронний ресурс] // Российская газета. – Режим доступу: <http://www.rg.ru/2012/11/07/oez-dok.html>*

в якості резидента зони «Дубна», 10 років – «Томск», до 01.01.2016 р. – «Зеленоград», на весь період інстування зони – «Санкт-Петербург». Пільги зі плати податків на майно та землю можуть бути продовжені законами суб'єктів Російської Федерації.

В Росії застосовується також нульова ставка транспортного податку для суб'єктів особливих економічних зон техніко-впроваджувального типу: «Санкт-Петербург», «Зеленоград» і «Дубна» – на 5 років з моменту реєстрації транспортного засобу, «Томск» – на 10 років з моменту реєстрації в якості резидента зони. Витрати суб'єктів господарювання особливих економічних зон техніко-впроваджувального типу на дослідження та дослідно-конструкторські розробки відносять до затрат. Слід зазначити, що закони суб'єктів РФ і нормативні правові акти органів місцевого самоврядування про податки і збори, що погіршують становище платників податків – резидентів особливих економічних зон, за винятком актів, що стосуються оподаткування підакцизних товарів, не застосовуються щодо резидентів протягом терміну дії угоди про ведення техніко-впроваджувальної діяльності.

Особливістю технологічних парків в Росії є створення об'єктів інфраструктури за рахунок державної фінансової підтримки. Фінансове забезпечення будівництва необхідних офісних будівель, виробничих приміщень, об'єктів інженерної, транспортної, житлової та соціальної інфраструктури технопарків у сфері високих технологій здійснюється за рахунок бюджетних коштів усіх рівнів у рамках федеральних і регіональних програм і позабюджетних джерел. При цьому технологічні парки створюються суб'єктами Російської Федерації у відповідності до потреб і спеціалізації регіону. Мінкомзв'язку Росії реалізує стратегію розвитку технологічних парків не стільки як об'єктів будівництва, скільки як системи територіальної інтеграції бізнесу, фундаментальної науки і прикладних досліджень. При цьому пріоритетними є проекти, що реалізуються в регіонах із великим науковим і промисловим потенціалом, розвиненою системою підготовки кваліфікованих кадрів.

Державна функція полягає у створенні ключових точок зростання та зниженні ризиків для вкладення приватних коштів у венчурні інвестиційні проекти. У технологічних парках можуть здійснювати свою діяльність організації та індивідуальні підприємці, що надають юридичні, фінансові, інформаційно-технологічні, маркетингові та інші послуги, спрямовані на підтримку інноваційного підприємництва та реалізацію венчурних проектів у високотехнологічних галузях економіки. Технологічні парки створюються як об'єкти повного циклу, що мають всі стадії розробки інноваційного проекту – від розробки НДР до дрібносерійного виробництва. У рамках програми вони тісно взаємодіють

між собою для забезпечення синергетичного ефекту і забезпечення проектів компаній-резидентів всім спектром послуг, в т.ч. пропонування різних технопарками.

Важливим кроком для розвитку технологічних парків у Росії стало створення в липні 2011 р. некомерційного партнерства «Асоціація технопарків у сфері високих технологій». Асоціація покликана виробляти єдині критерії та підходи до організації діяльності технопарків. Вона виконує функцію «єдиного вікна» для технологічних парків у їхніх відносинах з Російською венчурною компанією, «Роснано», «Сколково» та іншими інститутами розвитку. Так, в липні 2011 р. укладено тристоронню угоду між Мінкомзв'язку Росії, фондом «Сколково» і Асоціацією. Передбачено, що інноваційні проекти, відібрані експертними радами в технологічних парках, отримуватимуть статус резидентів «Сколково» і фінансову підтримку на початковому етапі розвитку. Одним із завдань Асоціації має стати подальший моніторинг ефективності роботи технологічних парків після закінчення терміну дії Програми. Асоціація займається також правовим лобюванням інтересів своїх членів, визначає, які технологічні парки можуть претендувати на отримання податкових пільг.

У 2013 р. змінено порядок надання субсидій з федерального бюджету регіонам РФ на створення технологічних парків – вони надаватимуться на конкурсних засадах. Обсяг фінансування з федерального бюджету в рамках програми «Створення в Російській Федерації технопарків у сфері високих технологій» (2007-2014 роки) складає на весь період близько 10 млрд рублів. За підсумками конкурсного відбору, проведеного Мінкомзв'язку в 2013 році, переможцями були визнані Свердловська область (2013 р. – 341,4 млн рублів, 2014 р. – 341,4 млн рублів), Пензенська область (2013 р. – 330,5 млн рублів, 2014 р. – 356,0 млн рублів), Республіка Мордовія (2013 р. – 170,7 млн рублів, 2014 р. – 170,7 млн рублів) і м. Москва (2013 р. – 150,0 млн рублів, 2014 р. – 150,0 млн рублів).

У зв'язку з початком роботи об'єктів технологічних парків у більшості суб'єктів Російської Федерації – учасників Комплексної програми Мінкомзв'язок запустив освітню програму у формі шкіл-практикумів для управлінських кадрів технологічних парків з метою передачі навичок з організації діяльності та виведення на проектну потужність зазначених об'єктів інноваційної інфраструктури.

За даними Мінкомзв'язку Росії, станом на перший квартал 2014 р. в рамках реалізації програми завдяки підтримці розвитку технологічних парків з федерального бюджету в 11 суб'єктах Росії розвиваються 13 технологічних парків, в яких створено понад 17 тис. робочих місць.

З них 8 технологічних парків працюють, в 2013 р. їх резиденти випустили продукції на суму більше 32 млрд руб. У технологічних парках за підсумками 2013 р. було розміщено 704 високотехнологічні компанії, які переважно займаються розвитком інформаційних технологій (19 % всіх резидентів), інноваційних технологій у видобутку корисних копалин (18 %), енергоефективністю (15 %).

Уряд Російської Федерації 30 жовтня 2014 року прийняв постанову, що дозволяє регіональним технопаркам та індустріальним паркам отримувати державну підтримку у вигляді субсидій на створення інфраструктури, а також податкові пільги. Проект документа був розроблений «Асоціацією технопарків у сфері високих технологій» та узгоджений з Мінекономрозвитку. Таким чином, інноваційна інфраструктура Російської Федерації отримала стабільну державну підтримку, раніше технопарки розвивалися лише в рамках цільових відомчих програм з обмеженим терміном дії. Або ж все навантаження зі створення і підтримки інноваційних та індустріальних центрів лягало на плечі регіональних бюджетів. Тепер на витрати суб'єктів Російської Федерації на будівництво та розвиток технопарків буде надаватися субсидія з федерального бюджету, що має дати поштовх для розвитку наукомісткої економіки.

Постанова Уряду № 1119 «Про відбір суб'єктів Російської Федерації, які мають право на отримання державної підтримки у формі субсидій на відшкодування витрат на створення інфраструктури індустріальних парків і технопарків» регламентує єдиний порядок вибудовування інноваційної екосистеми в країні. Основні положення документанаступні:

1. Для включення технопарку в перелік субсидованих проектів, суб'єкти повинні подати заявку на відшкодування витрат відповідно до методичних рекомендацій, затверджених Мінпромторгу за погодженням з Мінфіном та методичними рекомендаціями, підготовленими раніше «Асоціацією технопарків Росії у сфері високих технологій» та затверджених Мінкомзв'язку за погодженням з Мінфіном.

2. Суб'єкти, що просять фінансову підтримку з коштів федерального бюджету на розвиток технопарків та індустріальних парків, повинні відповідати таким вимогам:

- для індустріальних парків: сукупна виручка всіх резидентів парку повинна плануватися на рівні не менше 5 млрд рублів за 10-й рік реалізації проекту з моменту його створення. Крім того, парк зобов'язується, що через 10 років на його території буде працевлаштовано не менше 1500, при тому, що сукупна додана вартість виробленої продукції за той же період не може бути менше 1 млрд рублів.

• для технопарків: сукупна виручка технопарку за 10-й рік роботи повинна скласти не менше 1 млрд рублів, виручка повинна перевершити обсяги державного субсидування в два рази за підсумками 10 років. Кількість робочих місць – не менше 500, додана вартість – 0,5 млрд рублів.

3. При розрахунку обсягу субсидій бюджетам суб'єктів РФ враховуються федеральні податки – податок на прибуток організацій, податок на додану вартість, акцизи на легкові автомобілі і мотоцикли, а також ввізні мита. Податок на прибуток і акцизи на автомобілі компенсуються повністю, податок на додану вартість відшкодовується на 50 %, так само, як і ввізні мита.

4. Регіональна влада має право на компенсацію з федерального бюджету на будівництво інфраструктури технопарків та індустріальних парків. Держава береться субсидувати витрати суб'єктів на капітальне будівництво об'єктів інфраструктури та витрат на її модернізацію і реконструкцію.

5. Надання державної допомоги не передбачається в тому випадку, якщо технопарк:

- створюється в рамках інвестиційних програм природних монополій;

- інфраструктура технопарку призначена для забезпечення діяльності компаній з видобутку корисних копалин та виробництва підакцизних товарів.

Варто відзначити, що відтепер торгові підприємства, а також компанії, що займаються видобутком корисних копалин, не можуть значитися як резидентів технопарків, які розраховують на державні субсидії.

В *Білорусі* для підтримки діяльності науково-технологічних парків також застосовуються різні інструменти стимулювання. Зокрема, передбачене пряме державне фінансування на створення науково-технологічних парків, запланований обсяг якого на 2011-2015 рр. склав 241930,8 млн білор. руб., що враховуючи середньорічний курс валют в 2010 р. складало 81,2 млн дол. США. Крім того, застосовуються й податкові преференції. В «Парку високих технологій «Білорусія» застосовується занижена ставка податку на прибуток – 5 % за дивідендами, борговими зобов'язаннями, роялті, ліцензіями іноземних організацій (загальна ставка по країні – 12 %) та звільнення від сплати офшорного збору при виплаті (передачі) дивідендів засновникам (учасникам) парку (загальна ставка по країні – 15 %).

Спеціальний режим економічної діяльності для науково-технологічних парків застосовується після державної реєстрації терміном на три роки і може бути продовженим у разі їх успішної роботи. Так у грудні 2013 р. дію реєстрації в якості науково-технологічного парку було про-

довжено ще на три роки – грудня 2016 р. – для Республіканського інноваційно-унітарного підприємства «Технопарк БНТУ «Політехнік».

За результатами 2012 р. частка резидентів Технопарку високих технологій від загальної кількості організацій сектору інформаційно-комунікативних технологій Білорусі склала 2,9 %, частка зайнятих у Парку працівників від загальної кількості працівників відповідно – 14 %, номінальна середньомісячна заробітна плата в 3,6 разу вища середньореспубліканського рівня середньомісячної номінальної заробітної плати⁴¹.

Основними організаційними стимулами діяльності для резидентів технопарків є консультації з впровадження нових технологій та готові інфраструктурні об'єкти для розміщення обладнання та випуску продукції.

Цікаво відзначити, що Парк високих технологій в Білорусії та Науково-технологічний парк «Академія» в Молдові по суті є технопарками комбінованого типу – територіально-віртуальними, оскільки головний офіс технопарку знаходиться на визначеній території, а до резидентів застосовується екстериторіальний принцип реєстрації. Це дозволяє повною мірою використовувати освітній, науково-дослідний, професійний та інфраструктурний потенціал усієї країни.

В Молдові науково-технологічні парки створюються рішенням Вищої ради з науки та технологічного розвитку Академії наук Молдови і з моменту створення на них поширюється дія спеціального режиму економічної діяльності терміном не більше 25 років. Резиденти науково-технологічних парків отримують на конкурсній основі фінансування в рамках державних програм і проектів зі сфери науки та інновацій, в тому числі для створення та/або розвитку інноваційної інфраструктури. За період 2007-2010 рр. в рамках державних програм було вкладено 12,6 млн лей⁴² (або 1,1 млн дол. США враховуючи середньорічний курс валют). Фіскальні стимули в науково-технологічних парках Молдови наразі не застосовуються. Така ситуація є результатом змінення/звуження та ліквідації податкових стимулів в Молдові через декілька років після початку їх застосування. Попередня система фіскальних стимулів для науково-технологічних парків Молдови, яка була ліквідована в 2012 р. при затвердженні нової бюджетно-податкової політики, включала звільнення від сплати ПДВ та мита на імпортовані товари та послуги, прибуткового податку на три податкових періоди.

⁴¹ *Информационное общество в Республике Беларусь : статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Минск, 2013. – С. 53.*

⁴² *Постановление № 19 от 19.04.2011 по Отчету аудита эффективности «Чтобы был получен ожидаемый эффект, необходимы улучшения в политиках и процедурах Академии наук Молдовы по выделению и мониторингу фондов, предназначенных для научных исследований» <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=338497&lang=2>*

Пострадянські країни мають також досвід створення міжнародних технологічних парків. Так, на основі двосторонніх домовленостей Росії з Китаєм та Білорусії з Китаєм функціонують двосторонні технопарки – з 2001 р. Цзюйхуаський китайсько-російський технопарк в провінції Чжецзян, з 2003 р. Російсько-китайський технопарк «Дружба» у Москві та з 2006 р. Китайсько-російський технопарк в місті Чанчуні⁴³, з 2010 р. Білорусько-китайський технологічний парк в м. Чанчунь⁴⁴. В даний час в Білорусі опрацьовується можливість створення Білорусько-Ізраїльського технопарку (Вітебська область). Управління двосторонніми технопарками здійснюють спільні компанії. Діяльність таких технопарків є важливим елементом двосторонніх відносин між країнами, зокрема Російсько-китайський технопарк «Дружба» включено до Плану дій щодо реалізації положень Договору про добросусідство, дружбу і співробітництво між КНР і Російською Федерацією.

Водночас слід зазначити, що загалом зазначеним країнам пострадянського простору не вдалося повною мірою досягти очікуваних результатів діяльності технологічних парків.

Наприклад, станом на 01.01.2013 р. планові показники технопарків у сфері високих технологій в Росії із залучення резидентів, кількості проєктів, кількості створених нових робочих місць та обсягу виробленої продукції досягнуті лише на 49 %, 47 %, 28 % та 59 % відповідно⁴⁵.

III. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ

Формування системної політики сприяння створенню індустріальних парків та забезпеченню їхнього ефективного функціонування в Україні є важливим чинником структурно-технологічної модернізації економіки, запровадження інвестиційно-інноваційної моделі економіч-

⁴³ *Совместные* Технопарки [Електронний ресурс] // Центр научно-технического сотрудничества с провинциями Китая : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.belarus-china.metolit.by/ru/dir/index.php/1116>.

⁴⁴ *Меморандум* про співробітництво щодо спільного створення Білорусько-Китайського технопарку в м. Чанчунь між Державним комітетом з науки і технологій Республіки Білорусь та Народним Урядом Цзілінь КНР від 6 червня 2010 р

⁴⁵ *Выводы* и рекомендации по повышению результативности реализации комплексной программы «Создание технопарков в сфере высоких технологий в Российской Федерации» в 2007-2022 годах : материалы к заседанию МВК 27.03.2013 г. // www.nptechtopark.ru/upload/vivodi_i_recomendacii.pdf.

ного розвитку, реалізації стратегії вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку регіонів та подолання репресивності територій.

При формуванні напрямів подальшого розвитку індустріальних парків необхідно врахувати наступні висновки з багаторічного й успішного досвіду розвитку цих структур у багатьох країнах світу, а саме:

- розвиток елементів інвестиційної та інноваційної інфраструктури в країнах світу відбувався еволюційним шляхом від індустріальних до технологічних та наукових парків;
- індустріальні парки, як правило, створювались за мінімальної участі держави у їхньому фінансуванні;
- кожна країна обирає свою модель індустріальних парків, виходячи з особливостей функціонування економіки, можливої державної підтримки, залучення інших джерел фінансування тощо;
- загальною рисою розвитку індустріальних парків на сьогодні є їхня орієнтація на високотехнологічні виробництва.

Визначення основних напрямів і завдань державної політики стимулювання розвитку індустріальних парків на короткотермінову перспективу, має базуватися на врахуванні низки чинників і передумов, а саме:

1) в близькій перспективі очікується збереження негативної динаміки інвестиційної діяльності та низьких оцінок інвестиційного клімату в державі. Тому реалізація ефективної політики розвитку індустріальних парків можлива лише у контексті комплексу заходів щодо суттєвого покращання інвестиційного клімату. Без цього жоден інструмент стимулювання інвестиційно-промислової діяльності не працює на повну силу;

2) в умовах економічного спаду, бюджетного дефіциту, курсу уряду на тотальну економію бюджетних коштів наголос у виборі інструментів стимулювання розвитку індустріальних парків повинен робитись не на бюджетне фінансування, а на створення сприятливих умов для розвитку приватного бізнесу. Головними інструментами стимулювання мають стати організаційно-економічні, а також методи непрямої фінансової підтримки;

3) у забезпеченні розвитку індустріальних парків повинні суттєво зрости вплив і відповідальність місцевих органів влади, особливо зважаючи на наміри реалізації реформи системи управління на засадах децентралізації;

4) підписання Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом відкриває можливості отримання донорської фінансової підтримки, залучення кредитних коштів на програмних засадах для модернізаційних реформ

від міжнародних фінансових організацій. Відтак є можливість залучення цих фінансових ресурсів для розвитку індустріальних парків.

З урахуванням зазначених положень для ефективного функціонування індустріальних парків в Україні **необхідно удосконалити нормативно-правове та інституційне поле регулювання процесу створення і функціонування індустріальних парків**. Для цього потрібно:

- внести зміни до закону України «Про індустріальні парки» з метою врегулювання проблемних питань, зокрема, щодо включення положення про транскордонні індустріальні парки, обов'язкового погодження створення індустріального парку органами місцевого самоврядування, вилучення положення про зобов'язання ініціаторів створення індустріальних парків залучати до роботи переважно громадян України;

- опрацювати питання гарантування стабільності спеціального режиму економічної діяльності з боку держави та органів місцевого самоврядування на весь визначений період функціонування індустріального парку;

- опрацювати варіанти (моделі) використання механізму державно-приватного партнерства з метою залучення недержавних інвестиційних ресурсів для розбудови індустріальних парків, насамперед щодо керуючої організації, облаштування інфраструктури;

- надати сприяння та організаційну допомогу з боку держави у створенні асоціації індустріальних парків України і налагодженні її роботи та встановленні зв'язків із аналогічними асоціаціями за кордоном;

- законодавчо визначити механізм створення транскордонних індустріальних парків, врахувавши європейську практику створення таких структур: укладання на рівні урядів країн-учасників двосторонніх угод про створення транскордонних індустріальних парків, узгодження стратегій та планів розвитку національних частин транскордонних індустріальних парків, встановлення спеціального режиму спрощеного перетину спільного кордону для працівників, товарів, комплектуючих, здійснення спільного нагляду та моніторингу за результатами діяльності суб'єктів господарювання тощо;

- внести зміни до Митного кодексу України (ст. 287) щодо передбачення штрафних санкцій за нецільове використання ввезеного без сплати ввізного мита устаткування, обладнання та комплектуючих до них індустріальними парками для мінімізації зловживань з боку учасників та керуючих компаній індустріальних парків;

- підвищити ефективність діяльності місцевих органів самоврядування та виконавчої влади щодо інвестиційного розвитку територій шляхом активізації роботи регіональних центрів з інвестицій та розвитку, систематичного підвищення кваліфікації державних службовців у сфері управління інвестиційною діяльністю;

- опрацювати механізм залучення коштів міжнародних донорів та кредитних ресурсів для облаштування інфраструктури індустріальних парків;

- опрацювати механізм спрямування коштів іноземних інвесторів (організацій), що реалізують у рамках підтримки регіонального розвитку інвестиційні проекти з модернізації комунальної інфраструктури, на облаштування інфраструктури індустріальних парків.

Одночасно потрібно розробити і прийняти законодавчо-нормативні акти щодо **створення збалансованої системи фінансових стимулів для суб'єктів господарювання індустріальних парків** для їхнього запровадження у разі відновлення фінансової спроможності держави, яка повинна передбачити:

- посилення спрямованості фіскальної політики на стимулювання інвестиційної діяльності шляхом запровадження диференційованих податкових ставок на частку прибутку, що спрямовується на інвестиції;

- удосконалення амортизаційної політики, збільшення обсягів амортизаційних відрахувань для здійснення інвестиційної діяльності шляхом підвищення норм податкової амортизації основних засобів, зокрема, на машини та обладнання, використання прискореної амортизації до окремих галузей економіки, застосування бонусної амортизації щодо обладнання для науково-дослідного та дослідно-конструкторського обладнання;

- спрощення доступу інвесторів до отримання кредитних ресурсів шляхом удосконалення механізмів пільгового кредитування інвестиційних проектів, утворення та забезпечення функціонування Державного банку реконструкції і розвитку, активізації діяльності Державного фонду регіонального розвитку;

- передбачити для суб'єктів індустріальних парків звільнення від сплати податків на нерухомість та землю впродовж кількох перших років або всього терміну функціонування індустріального парку;

- удосконалення механізму надання державних гарантій на отримання кредитних ресурсів у довгострокові проекти у високотехнологічній галузі економіки та у впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій шляхом розроблення і прийняття нормативно-методичних документів, що регламентують критерії та забезпечують прозорість застосування даного механізму.

Виходячи із дефіцитності державного бюджету й відсутності коштів на розвиток, а також із реалізації курсу на боротьбу із корупцією (можливість розподіляти обмежені бюджетні кошти тією ж інституцією, яка формує правила такого розподілу, є сприятливим ґрунтом для корупційних схем) вважаємо за необхідне розглянути питання доціль-

ності реалізації національних проектів «Індустріальні парки України» та «Технополіс». Одночасно з цим уточнити функції Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами щодо реалізації політики розвитку індустріальних парків⁴⁶. Діяльність Держінвестпроекту щодо індустріальних парків слід зосередити на: наданні інформаційно-правової підтримки щодо створення індустріальних парків, подання аплікацій на отримання коштів міжнародних донорів на реалізацію проектів; удосконаленні законодавчо-нормативного поля діяльності індустріальних парків; веденні реєстру індустріальних парків; організаційному сприянні створенню асоціації індустріальних парків України та налагодженню тісної комунікації з ним; наданню державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів виключно на конкурсній основі.

⁴⁶ *Конкретні* детальні пропозиції Національного інституту стратегічних досліджень щодо підвищення ефективності функціонування Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами і уточнення його функцій викладені у аналітичній доповіді та аналітичній записці НІСД, які можна знайти на сайті інституту: «Національні проекти в стратегії економічної модернізації України» (Аналітична доповідь), http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/0320_dok-d1ef3.pdf; Щодо напрямів удосконалення політики запровадження національних проектів в Україні» (Аналітична записка), <http://www.niss.gov.ua/articles/1170>.

Характеристика окремих індустріальних, технологічних⁴⁷ та наукових парків світу⁴⁸

Назва	Рік заснування	Кількість підприємств	Кількість працівників	Загальна площа (га)	Основні галузі	Основні компанії
<i>Hsinchu Science and Industrial Park, (Тайвань)</i>	1980	440	139416	342	Комп'ютерні, телекомунікаційні, напівпровідникові технології, оптикоелектроніка технології	Acer Inc., Elan Microelectronics Corporation, Optodisc, Philips, Realtek, Sunplus, Silicon Integrated Systems, Tecom, TSMC, United Microelectronics Corporation, Winbond, ZyXEL
<i>Eurobusiness Park Oradea (Румунія)</i>	2008	25	4000	121	Електроніка, інженерія, будівельні матеріали, логістика	Plexus Services, Faist Mechatronic, Decoletaje&Conjuntos, Mecanizados Axium, Simbac S.A., Perind S.A., Rozoti Prod Com, Tamira Pan, Gros Metal
<i>Batamindo Industrial Park (Індонезія)</i>	1989	74 (2009р.)	н/д	320	Логістика, виробництво медичного обладнання, електроніка, металообробка	DHL, Erpson, Ciba Vision, Dupacast, Alteco Chemical Indonesia, Panasonic Shikoku Electronics Batam, Philips Industries Batam, Thomson Batam, Siemens Hearing Instruments Batam
<i>Trafford Park (Велика Британія)</i>	1896	1400 (2008)	35 000	900	Сільське господарство, хімічна промисловість, медицина	Sammoor, Cargill, intu Trafford Centre, Kellogg's, L'Oreal, Manchester United FC, Peel Group and Procter & Gamble.

<i>Frankfurt-Hochst</i> (Німеччина)	1998	90	22000	460	Фармакологія, біотехнології, хімічна і фармацевтична промисловість	Basell Polyolefine, Bayer CropScience, Celanese Chemicals Europe, Clariant, Degussa, Manpower, Air Liquide, Siemens AG, Solvay Fluor
<i>Silicon Valley</i> (США) ⁴⁹	1950-ті (з 1971 р. – з цієї назвою)	н/д	250000+	280	Виробництво комп'ютерної техніки та її складових, програмне забезпечення, біотехнології, космічна галузь	Eastman Kodak, General Electric, Shockley Semiconductor Laboratory, Lockheed, Hewlett-Packard, IBM, Xerox,
<i>Industrial Park Beringwerke Marburg</i> (Німеччина)	н/д	16	5100	67,4	Біотехнології, нанотехнології, фармацевтика, хімічна та медична промисловість	CSL Behring, Novartis Vaccines, Siemen, Iris Deutschland, Dockweiler Chemicals
Технологічні парки						
<i>The Shanghai Park</i> (Китай)	1992	3600	100000	н/д	Біотехнології, фармацевтика, охорона здоров'я, інформаційні технології	Roche, Eli Lilly, Pfizer, Novartis, GE AstraZeneca, Hewlett-Packard, Lenovo, Infineon, Intel, IBM, Citibank, Infosys, SAP, EBa, DSM, Henkel, Solvay, Dow, DuPont, Rohm&Haas.
<i>Tianhe Technology Park</i> (провінція Гуанчжоу, Китай)	1999	1500	50000	1,24	Інформаційні технології, електроніка, нанотехнології	IBM, Thomson, Alcatel, Sumitomo, Samsung, Oracle, Philips, Olympus, Epson
<i>Daedeok Innopolis (Daedeok Science Town)</i> , Корея	1973 (нова назва у 2005р.)	1312 (2012)	64321 (2012)	6870 (68,7км ²)	Інформаційні технології, біотехнології та медицина, нанотехнології	Neopharm, BIONEER, Sungwoo Techtron, S-energy, UNISON, KAEL, CAVAC

Продовження додатку 1

Назва	Рік заснування	Кількість підприємств	Кількість працівників	Загальна площа (га)	Основи галузі	Основні компанії
<i>India Silicon Valley Bangalore</i> (Індія)	1990	250	20 000	219 000 (2190 км ²)	Електроніка, інформаційні технології, біотехнології	IBM, Intel, Google, Yahoo, Accenture, Cisco
<i>METU-Technopolis</i> (Туреччина)	1991	276	3 800	12	Інформаційні телекомунікації, електроніка, оборонні технології, біотехнології, енергетика	н/д
<i>Yokosuka Research Park</i> (Японія)	1987	65 (2012)	н/д	61,7	Інформаційні та цифрові технології, електроніка, нанотехнології	Panasonic Mobile Communications, NEC, Hitachi Ltd., Mitsubishi Electric, Toshiba, Sharp Corporation, Sony Ericsson, Fujitsu
<i>National Technology Park Limerick</i> , (Ірландія)	1984	80	3 000	150	Інформаційні технології, телекомунікації, медицина, біотехнології	Dell Computers, Analog Devices, Kostal, Anghimish Alumina, Stryker, Vistakon and Cook Medical
<i>Sophia Antipolis</i> (Франція) ⁵⁰	1972-1984	1414 (2008р.)	30 000 (2008р.)	2 300	Інформаційні технології, телекомунікації, комп'ютерні технології, біотехнології, фармакологія	HP, IBM, Texas Instruments, Oracle, Infineon, Cisco, Nortel Networks, Accenture, Amadeus, Schneider Electric, Hewlett-Packard, Thales, France Télécom, Bayer, Legrand, Air France, Siemens AG, Toyota

<i>Andalusia Technology Park</i> (Іспанія)	1992	538 (2010р.)	14 695 (2010р.)	186	Інформаційні технології, телекомунікації	Oracle, Ericsson, Accenture or Huawei
<i>Technology and Business Centres</i> (Німеччина)	1990	339	2 000	23	Технології гідрогенізації, електропритої, сенсорні технології, медична інженерія, програмне забезпечення та інформаційні технології	Baltic FuelCells, H.I.A.T., Materion, AIRSENSE Analytics, EnviteC-Wismar, Photonon, HOFFRICHTER, Philips Medical Systems, ProMedTours Germany, VISIOTEX, Bartsch Design, Excellence Water
<i>Bremen Technology Park</i> (Німеччина)	1988	400	6 000	170	Інформаційні та комп'ютерні технології, логістика, сенсорні технології, нанотехнології, авіакосмічне будівництво, мікросистеми	Siemens, Unicom, Universität of Bremen, Technical Academy of Bremen, Universum Bremen, Fraunhofer-Institut IFAM
<i>Technology Center Munich MITZ</i> (Німеччина)	1993	89	н/д	6,4	Інформаційні технології, біотехнології, авіа- та космічні поїздки, автомобілебудівництво	AKKA, Ambuorg Software Analog Alchemy, ANECON Software Design und Beratung, Anovio, Asario GmbH & Co. KG, BITconEx, CICC, Cosin Scientific Software Digitech & Co., EclipseSource München, Econes, ENCO Engineering, ENICMA
<i>Braunschweig Zukunft</i> (Німеччина)	1986	30	н/д	222,2	Інформаційні технології, програмне забезпечення, електроніка та електрика, машинобудівництво	Siemens Transportation Systems, Volkswagen, German Center for Aeronautical and Space Research, Helmholtz Centre for Infection Research, (Nord)/LB, Volkswagen Financial Services

Продовження додатку 1

Назва	Рік заснування	Кількість підприємств	Кількість працівників	Загальна площа (га)	Основи галузі	Основні компанії
<i>Technologiezentrum Ludwigshafen am Rhein</i> (Німеччина)	1990	23	н/д	н/д	Електроніка, енергозбереження, інженерія, оптика, медичні технології, програмне забезпечення, інформаційні технології	BASF, SAP, ABB, AdaPro, Conchios, Emtest, ORSA, Sauter, Talentspirit, Phenex, Opendynamic, Medprotec, Megamedia
<i>Technologiezentrum Dortmund</i> (Німеччина)	1985	283	850	н/д	Мікросистеми та нанотехнології, програмне забезпечення, телекомунікації, мультимедіа, електроніка, логістика, пакування, автоматика, біомедицина	Експертно-консультаційні центри: BioMedizinZentrum, B1st-Software-Factory, EMC Test Center, e-port-dortmund, MST-Factory, Robotics- and Automation-Center, Regional Preincubator, Packaging of integrated circuits, Center for Microstructure Technology, Center for Productionstechnologies
<i>Technologiezentrum Fördergesellschaft Vorpmtern</i> (Німеччина)	1991	50	2 000	27	Фізика плазми, медичні технології, відновлювальна енергія, інформаційні технології	M&S, Litec LLL GmbH, DEN Netzbau, Nokia Siemens Networks, Solon Nord, Cziotec, DEN Gatron
<i>BioPark Regensburg</i> (Німеччина)	1999	48	3 369	1,8	Біотехнології, наука про життя, медичні та фармацевтичні технології, сенсорні технології	Bionorica SE, Aquagroup AG

<i>Schönefelder Kreuz Aerospace Technology Centre</i> (Німеччина)	2003	23	н/д	51	Аерокосмічні технології, логістика, інформаційні та комунікаційні технології, наука про життя	AneCom AeroTest, FTI Engineering Network, Fraunhofer Research Institution for Polymeric Materials and Composites PYCO, Berlin-Brandenburg Aerospace Allianz, AiDrones
<i>Berlin Adlershof</i> (Німеччина)	1991	996 (к о м - панії та дослідні установи)	15 450 (2014р.)	10,4	Оптичні технології та фотоніка, оптоволоконна техніка, оптичні елементи і вузли; нові матеріали і мікросистемні технології; інформаційні технології	н/д
<i>BioCity</i> (Велика Британія)	2004	70	550	н/д	Біотехнології, фармакологія, нанотехнології, медична інженерія	Renasci Consultancy, Pharminox Ltd, Critical Pharmaceuticals, Bast Inc., North 51, Monica Healthcare
<i>Technology Park Ljubljana</i> (Словенія)	1995	228	1 500	3,5	Інформаційні технології, інженерія, охорона здоров'я, медицина, фармакологія	EPTS d.o.o., SINIRO d.o.o., Vista ltd., Enerprom, MEDIUS, Gama System® eDocs, ESPONCE
<i>Czech Technology Park</i> (Чехія)	1993	20	4 500	19	Електроніка, інформаційні технології	IBM, FEI, Motorola, Vodafone, Silicon Graphics
<i>Technology Park Oulu</i> (пізніше: <i>Technopolis Oulu</i>), (Фінляндія ⁵¹)	1982	850	18 500 (2009р.)	60	Медицина, біотехнології, електроніка	Nokia, Orionyhtymä, StoraEnso, Kemira Chemicals
<i>Purdue Research Park</i> (США)	1869	200	4 100	12	Медицина, біотехнології, медична інженерія, мікросистемні технології	BASI Inc., Cook Biotech Inc., SSC1-An Aputit Company, Encosyte Inc., Quadraspec Inc.

Продовження додатку 1

Назва	Рік заснування	Кількість підприємств	Кількість працівників	Загальна площа (га)	Основні галузі	Основні компанії
Наукові парки						
<i>Sandia Science and Technology Park</i> , (Нью-Мехико, США)	1998	33	2414	3,40	Комерціалізація технологій, сприяння регіональному економічному розвитку.	
<i>Research Triangle Park</i> (США)	1959	170	42000	70	Дослідження у сфері високих технологій та втілення їх на практиці	AXA, BASF, Bayer, Cisco Systems, Credit Suisse, Delta Electronics, EMC Corporation, Ericsson, GlasxpSmithKline, Lenovo, Microsoft, Intel, Sumitomo
<i>Minatec</i> (Франція)	1957	н/д	3000	20	Дослідження у сфері нанотехнологій, мікроелектроніки, комп'ютерних технологій та телекомунікацій	
<i>Ideon Research Park</i> (Швеція)	1983	350	2700	12	Дослідження у сфері біотехнологій, фармацевології та здорового харчування	Ericsson Mobile Communications, Axis, Opsis, Framfab, Anox/Kaldness, AU-System, Anoto, BioInvent, Scalado, Apptus, Glycorex, Oliktechn, Exensor, Probi.

<i>Mjärdevi Science Park</i> (Швеція)	1984	180	4000	Проведення досліджень, створення і підтримка інноваційних проектів	Avionetics, EuroNetics, Ericsson, SaabTech, NNL Technology
<i>Madrid Science Park</i> (Іспанія)	2001	39	н/д	Дослідження у сфері біоінформатики, нанотехнологій, біо-трансформації	

⁴⁷ Поділ на індустріальні та технологічні парки є доволі умовним, оскільки характеристикою індустріальних парків є їхня спеціалізація на високотехнологічних виробництвах. Зазначення в назві «індустріальний» чи «технологічний» парк визнається насамперед традиціями окремих країн.

⁴⁸ Складено на основі даних сайтів індустріальних, технологічних і наукових парків країн всього.

⁴⁹ Силіконова долина є першим і найвідомішим у світі технополісом.

⁵⁰ «Місто науки і мудрості».

⁵¹ Технополіс має своє представництво у Санкт-Петербурзі і Таллінні.

Інструменти стимулювання розвитку індустріальних парків в окремих країнах світу

Країни	Вид індустріального парку	Інструменти стимулювання
Румунія	індустріальний парк	<p>Інструменти стимулювання розміщення виробництва в ПП:</p> <ul style="list-style-type: none"> • звільнення від плати за зміну призначення землі; • звільнення від сплати земельного збору; • звільнення від податків за видачу містобудівних сертифікатів та будівельних дозволів; • звільнення від сплати місцевих податків (податку на нерухомість) за рішенням місцевих органів влади. <p>З 1 жовтня 2013 реалізуються дві схеми державної допомоги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • схема №1: забезпечує підтримку компанії, що здійснюють діяльність в індустріальному парку, шляхом звільнення від місцевих податків. Компанії можуть отримати до 200 тис. євро протягом трьох наступних фінансових років, максимальний бюджет схеми – 2,5 млн дол.; • схема №2: надання регіональної державної допомоги для підтримки впровадження початкових інвестицій в індустріальному парку шляхом звільнення від місцевих податків: компанії можуть отримати понад 50 % витрат за проектом, максимальний бюджет схеми – 4,65 млн дол. США.
Угорщина	індустріальний парк	<p>Власники компанії, що працюють в ПП, можуть отримати підтримку, звернувшись до спеціальних фондів, визначених в Оперативній програмі економічного розвитку та Оперативній програмі регіонального розвитку. Загальна сума коштів, виділених на ці цілі на період 2007-2013 рр. склала близько 1 млрд євро.</p>
Словаччина	індустріальний парк	<p>Інструменти державної підтримки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • державна підтримка становить до 50 % від вартості проекту; • податкові пільги та преференції для інвесторів надаються залежно від обсягу інвестицій; • компенсація витрат на створення робочих місць; • часткова компенсація капітальних витрат інвесторів.

<p>Польща</p>	<p>індустріальні і технологічні парки</p>	<p>Перелік пільг, наданих учасникам у Високотехнологічному індустріальному парку «Штарград Щецинський»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • звільнення від податку на нерухомість (земельні ділянки, будівлі, споруди або їх частини, що призначені для ведення господарської діяльності); • державна допомога для впровадження нових інвестицій (інвестиції на суму понад 100 тис. євро, завершення інвестиційного проекту протягом 48 місяців від подачі заяви); • державна допомога при купівлі компанії, яка знаходиться в стадії ліквідації та створення нових робочих місць (не менше 50 нових робочих місць в придбаній компанії протягом 12 місяців від дня подачі заявки); • державна допомога для створення нових робочих місць при реалізації нового інвестиційного проекту (не менше 50 нових робочих місць протягом 3 років).
	<p>організовані промислові зони</p>	<p>Підприємствам надаються такі пільги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • нульова ставка ПДВ з операцій на купівлю земельної ділянки; • звільнення від податку на нерухомість на наступні 5 років після завершення будівництва; • відсутність податку на поділ або об'єднання земельних ділянок; • пільгові комунальні платежі.
<p>Туреччина</p>	<p>зони технологічного розвитку (діють як координаційні центри високотехнологічних галузей промисловості та наукових досліджень)</p>	<p>Надано пільги на період до кінця 2023 року:</p> <ul style="list-style-type: none"> • нульова ставка податку на прибуток для дослідних компаній та компаній, що працюють у сфері програмного забезпечення; • продаж програмних продуктів, створених у цих зонах, не обкладається ПДВ; • не обкладається податками заробітна плата працівників компаній, що займаються НДДКР.
	<p>вільні зони (зорієнтовані на розміщення експорторієнтованих галузей)</p>	<p>Підприємствам надаються такі пільги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • звільнення від митних зборів; • звільнення податку на прибуток; • звільнення від ПДВ; • нульова ставка податку на дохід для співробітників; • вільна репатріація прибутку – за умови, якщо 85 % продукції йде на експорт.

Російська Федерация	особлива економічна зона техніко-впроваджувального типу	<p>Підприємствам надається особливий режим здійснення підприємницької діяльності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • може застосовуватися митна процедура вільної митної зони; • знижена ставка податку на прибуток для компаній в частині платежів до регіональних бюджетів суб'єктів РФ на визначений період; • нульова ставка транспортного податку; • витрати компанії НДДКР відносять до затрат. • зміни податкового законодавства, що погіршують умови для платників податків, за винятком актів, що стосуються оподаткування підкацізних товариств, не застосовуються щодо резидентів таких зон протягом терміну дії угоди про ведення техніко-впроваджувальної діяльності; • створення об'єктів інфраструктури за рахунок державної фінансової підтримки (суб'єктам РФ надаються субсидії з федерального бюджету).
	технопарк у сфері високих технологій	Створення об'єктів інфраструктури за рахунок державної фінансової підтримки.
Республіка Білорусь	парк високих технологій	<p>Спеціальний правовий режим, термін дії якого складає 15 років. Застосовуються:</p> <ul style="list-style-type: none"> • звільнення від сплати податку на прибуток; • звільнення від сплати ПДВ; • звільнення від сплати податку на нерухомість; • звільнення від сплати податку на землю на 3 роки; • знижена ставка податку на доходи фізичних осіб (не нараховується на частину доходу, вищу середньомісячної зарплати за попередній місяць); • звільнення від сплати ПДВ при імпорті; • звільнення від сплати ввізного мита; • знижена ставка податку на прибуток - 5 % за дивідендами, борговими зобов'язаннями, роялті, ліцензіями іноземних організацій (загальна ставка по країні – 12 %); • звільнення від сплати офшорного збору при виплаті (передачі) дивідендів засновникам (учасникам) парку (загальна ставка по країні – 15 %).

Республіка Білорусь	науково-технологічний парк	<p>Надається пряме державне фінансування та застосовуються податкові преференції:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знижена ставка податку на прибуток – 10 % при загальній ставці 18 %; • звільнення від сплати податку на нерухомість до 01.01.2016 р.; • звільнення від сплати податку на землю до 01.01.2016 р.; • звільнення від сплати ПДВ при імпорті; • звільнення від сплати ввізного мита.
Республіка Молдова	науково-технологічний парк	<p>Дія спеціального режиму економічної діяльності терміном не більше 25 років. Можливість отримання на конкурсній основі фінансування в рамках державних програм і проєктів зі сфери науки та інновацій, в тому числі для створення та/або розвитку інноваційної інфраструктури. Фіскальні стимули застосовувались до 2012 р., коли були скасовані:</p> <ul style="list-style-type: none"> • звільнення від сплати ПДВ; • звільнення від сплати мита на імпортовані товари та послуги; • звільнення від сплати прибуткового податку на три податкових періоди.

**Основні результати діяльності індустріальних та технологічних парків
в Республіці Білорусь, Російській Федерації та Республіці Молдова**

Показники діяльності індустріальних (технологічних) парків	Білорусь		Російська Федерація		Молдова	
	Науково-технологічні парки (на 01.01.2013 р.)	Парк високих технологій (на 01.01.2013 р.)	Індустріальні (промислові) парки (2014 р.)	Особливі економічні зони техніко-виробничого типу (на 01.01.2014 р.)	Технопарки у сфері високих технологій (на 01.10.2012 р.)	Науково-технологічні парки 3
Кількість суб'єктів господарювання	68 (на 01.01.2013 р.)	113 (на 01.01.2013 р.)	1153 (2014 р.)	214 (на 01.01.2014 р.)	687 (на 01.10.2012 р.)	3
Кількість проектів (од.)					756 (на 01.10.2012 р.)	
Загальний обсяг залучених інвестицій			5,1 млн руб. на 1 га – факт. інвест. в інфраструктуру (2014 р.)	10 275 млн руб.		87 902,4 млн.лей
Кількість створених нових робочих місць (од.)				3 350	15 628	
Загальна кількість робочих місць (од.)	621	12 976 (2012 р.)	70 943 (2014 р.)			250
Виручка від реалізації продукції		5 538 431 млн білор. руб.		11 151 млн руб.	25 973 млн руб.	138 106,7 млн.лей
Загальний обсяг реалізованої на експорт продукції		825 799,4 тис. дол. США				
Загальний обсяг платежів до бюджетів та цільових фондів		3 667 млн білор. руб.		1 545,14 млн руб. (2006-2012 рр.), 394 млн руб – митні платежі		

Складено за: Информационное общество в Республике Беларусь: статистический сборник. – Минск, 2013. – С. 53-59; Отчет о результатах функционирования особых экономических зон за 2012 год и за период с начала функционирования особых экономических зон [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www.indparks.ru/upload/medialibrary/cbd/AIP%20summary%202014.pdf](http://asm.md/administrator; Irogi 2014. Основные события [Електронний ресурс] – Режим доступу: <a href=)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
I. ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОМИСЛОВО-ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ.....	4
1.1. Концептуальні засади створення і функціонування індустріальних парків	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності індустріальних парків в Україні.....	8
1.3. Стан і проблеми розвитку індустріальних парків в Україні.....	12
II. СВІТОВИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ	24
2.1. Стимулювання розвитку індустріальних парків в окремих країнах світу.....	24
2.2. Асоціації індустріальних парків як організаційний механізм сприяння їхній діяльності.....	30
2.3. Розвиток індустріальних та технологічних парків у країнах пострадянського простору	32
III. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ	45
ДОДАТОК 1	50
ДОДАТОК 2	58
ДОДАТОК 3	62

Наукове видання

Серія «Економіка». Випуск 23

**ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ В УКРАЇНІ:
УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ
У КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ**

Аналітична доповідь

В авторській редакції
Комп'ютерне верстання: *Є.Ю. Стрижеус*

Оригінал-макет підготовлено
в Національному інституті стратегічних досліджень:
вул. Пирогова, 7-а, Київ-30, 01030
Тел/факс: (044) 234-50-07
e-mail: info-niss@niss.gov.ua

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 3,72.
Наклад 200 пр. Зам. № ___